VITÆ SANCTORVM EVANGELIST. IOHANNIS, & LVCÆ, à Symeone Metaphraste olim concinnatæ, iam recens traductæ à

RICH. BRETTO.



OXONIÆ,

Ex officina Typographica IOSEPHI BARNESII, & veneunt Londini in Cœmiterio D. Pauli, ad insigne Bibl.

M. D. XCVII.

GRAVISSIMO PRVdentissimóq; viro M^ro. Thomae Ovvino ex insigni *Iudicum ordine, faelicitatem.*

***

Smerdies iuvenis è Thracia oriundus Policrati olim muneris loco missus est. Qui propter in tam honesto vultu, tam visendae pulchritudinis micantes scintillulas, & Polycratem, & Anacreontem iuxtà habuit sui indulgētissimum. Tyrannus auro, argento regiè, A-

nacreon odis, cantilenis poeticè ditavit. Vterq; se sua certatim beneficentia in tenellam iuvenis infudit animam. Quærit iam Tyrius philosophus uter amorum sanctior, divinior. Illéne tyrannicus, qui metum habuit cum necessitate ancillantem? vel poeticus iste, qui cum Musis Gratiisq; coniunctus est? Nec dubitat posteriorem ingenuum priori non libero longissimè anteferre. Et quidem ego (virorum optime) cum philosopho censuerim, amare te veriùs, qui Musis, quàm qui auro beaverint. Ut enim hi umbratilem modò, & quasi de cortice natum amorem; sic illi ex intima afflatum anima videntur exhibere. Nam quid quæso te vocemus scripta aliud, nisi aureas facultatum humanarum

Maximus Tyr. διαλεξ. ι.

rum

rum propagines, æmulam ſui notitiam in alienis mentibus creantes? Quò magis mihi ſemper mens adgeſtijt, humanitatem tuam in me ſemper ſingularem, alicuius literarij munuſculi obſequio demereri. Néve pudoris ſimul eſſem, & ingratitudinis proſtibulum, excuſſo tandem pudore, vici ingratitudinem. Jamq; ecce tibi Evangeliſtarum bigam, & vitarum utriuſq; ſynopſin latina gaudentem venuſtate. Cujus in tam utcunq; exiguo corpore, nævos non aliquos hærere non dixerim. Siquidem præter icones Mariæ & Chriſti à Lucâ (ut Symeoni placet noſtro) depictas, quas aureæ illi notæ, & ſpectatiſſimi judicij hëroes dudùm exploſerunt, in alterius vita, crucem, in alterius, reliquias admira-

Magdeburg. Cent. I. *Li.*2, *cap.* 10. *col.* 621.

 ra-

ratur. Quarum & illam, & illas dubio procul est tunc temporis coluisse Græciam, parum dico Græciam, Orientem dico. Et si superas paulo ætates intueri velimus, easdem & hic non bene sanas consuetudines obtinuisse apparebit. Sumpturi cibum ad crucem convolârunt, sic Origenes, incessuri ad crucem, sic Jeronymus, quævis vitæ munia obituri, ad crucem, sic Tertullianus, quem primùm hæc parentem agnovit superstitio. In reliquijs autem suspiciendis ita ad infamiam usq; nimij fuere, ut ethnicus Eunapius probri loco monachis olim obiecerit Christianis, quòd piacula hominum non venerarentur solum viva, sed & mortuorum capita condita sale devotissimè colerent. Cæte-

Lib. 3. in Job.
Ad Eustoch.
In Apolog.

Κεφαλὰς τῶν ἐπὶ πολλοῖς &c. in vita Ædes.
Lib. 1. adver. Gen.

rùm hæc eo fine attulimus, ut cum Arnobio, & esse antiquitatem (cujus hodie superciliosi Pōtificij titulo insaniunt) errorum matrem plenissimam, & scripta veterum non adeo usquequaq; beata doceremus, quin ex sęculorum semper vitio aliquid hauserint impuritatis. Tam bellè, tam pulchrè Ægiptum veterem vetus Theologia repræsentavit, cuius in amplexu multa erant nociva pharmaca, multa Pæonia. Seu è Clemente Alexandri. Theologiam cum philosophia conferre malueris, iuglandium mehercule speciem exhibebit, quarum non omnia, sed interiora tantum suavissima comedantur. Sed vero ut ad autorem redeamus, nomen haud absimile est mutuatum ex instituto,

Οδυσ. δ΄.

Ου πᾶν το ἐδώδιμον. Στρωμ. α΄.

tuto, quo defungebatur. Solebat enim de una linguâ in aliam codices traducere. Nec longe credo erraverim, si in secundis coniecturis, internoscendi primitùs causâ datum censuero. Erant enim eiusdem ipsius nominis aliquammulti. Quorum insignissimus Ierosolymæ episcopus, dein Seleuciȩ archiepiscopus, dein, quem nobilitavit columna, monachus, & hi verò è tam fæcundâ segete pauculi. Sub ea autem tempora vixisse opinor, in quibus cum Romani imperij maiestate, antiqui etiam Atticismi veneres paulo magis emarcuerant. Et in tantâ caligine conijcere modo liceat, (non enim de hoc nostro quicquam uspiam habetur) ante septingentos annos fuisse dixerim. Siquidem

Euseb. Hist. Eccles. lib. 3. cap. 10. Sozom. Lib. 2. cap. 8. Niceph. Lib. 14. cap. 51.

dem in novitiâ illâ Græcorum gente, qui exinde vel ſacras hiſtorias, vel profanas contexuerunt, haud facile inveneris, cui non crebræ voces exoticæ placuerint, quę hîc tamen omnino nullæ ſunt. Teſtor Nicephorum Gregorę, Nicetam Zonaram, Cedrenum, qui ex inundante iam tum Aſiam barbarie, tot vocum portenta puriſſimæ linguæ affuderunt. Ad ipſum porro quod ſpectat exemplar, ipſi nos in eo omnia recenſuimus, multa emendavimus, & ſiquidem fieri poſſit, in tantillo opere infinita. De verſione autem ita fuimus ſolliciti, ut ubiq; nos ad alternantem autoris genium finxerimus. Vbi ludit iterando, ibi ſecurim admovimus, tautologias reſcidimus. Vbi ſtrictè nimis, & obſcurè in-

cedit, ibi lucis aliquid & leporis apposuimus. Vbi late nimis, indigesta, pugnantia plurima, sub unius, ut sæpe solet, sententiæ complexum ducens, ibi vero singula, prout visum est, commodissimè formavimus, & nunc in duas, nunc in tres periodos, absque ullâ sensus oblæsione digessimus. Et hæc tamen, & illa, & illa etiam, ut ne dissimulem, pinguiùs omnia. Quid enim fuit in unius mensis spatio, superis vacanti curis, transcripsisse ista; vertisse, deintegrò scripsisse, typis subdidisse? polijsse non dico. Nec enim vel otium erat, vel animus. Ita mihi genius ad te compellandum festinavit. Quod superest, ut aquilæ suos corpori solis obiectant implumes, explora-

ploraturæ demum, an germani ſient, an ſpurij. Si radiorum fulgorem plenâ acie admiſerint, germani, ſin nictantes recuſârint, habentur ſpurij. Sic & nos tibi noſtra tanquam diſertiſſimo alicui Mercurio viſenda exhibemus. Liceat enim Juliani illud ad Maximum tibi accinere maximo. Cui pectus egregium, uti cæteras habet dotes planè palmares, ita neſcio quid præcæteris divinum ſpirat in re literariâ. Adeo te impenſiùs unum hoc, & ultimum obteſtamur, ſi diſplicuerint iſta, apud te unum ſerves, eâ qua ſummâ es, fœlicitate iudicij caſtiganda, ſin placuerint, communi protinus luce donari velis. Vale vir optime, faxitq; æternum numen, ut nobis, tuis, Reipublicæ diutiſſimè

καθάπερ ἑρμῇ λογίῳ.

Lib. epiſt. 2. ad Max.m.

mè vivas. *Oxoniæ è Collegio Lincolnienſi. Decemb.*23. 1596.

Tui ſemper ſtudioſiſſimus
RICHARDVS BRETT.



ΟΙ ΒΙΟΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ Ε-
υαγγελιστῶν Ιωάννου καὶ Λουκᾶ ὑπὸ
Συμεὼν τοῦ Μεταφράστου πά-
λαι ἀναταχθέντες.

VITAE SANCTORVM
Evangelist. Iohannis & Lucæ,
à *Symeone Metaphraste*
olim concinnatæ.



ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Ἰωάννην, τὸν Εὐαγγελιστήν, καὶ Θεόλογον.

ΟΤΙ μὴν πολὺ τῶν ἀγγέλων ἀφέστηκεν ἄνθρωπος, καὶ ὅτι δυνατὸν αὐτῷ μετ' ἐκείνων εἶναι, καὶ τούτων ἐγγὺς ἑστάναι· μᾶλλον μὲν οὖν, ὅτι καὶ θεὸν μιμήσασθαι δύναται, καὶ τόγε πολλῷ μεῖζον, υἱὸς ἐκείνου κατὰ χάριν γενέσθαι, δείκνυσι μάλιστα πάντων, ὁ μέγας οὗτος Εὐαγγελιστής, καὶ Ἀπόστολος: μητέρα μὲν τὴν παρθένον πλουτήσας, ἀδελφὸς δὲ Χριστοῦ κληθῆναι ἀξιωθείς, καὶ κοινωνὸς αὐτῷ τῶν ἀπορρήτων γενόμενος. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' αὐτὸν τοῦ θεοῦ μεγαλεῖα, αὐτὰ τὰ μεγαλοφωνότατα θεῖα λόγια κήρυκες. Δηλώσει δὲ ὅμως σαφέστερον καὶ ἡμῖν ὁ λόγος. Οὗτος γὰρ ἡ τοῦ λόγου φωνή, ὁ τῆς βροντῆς υἱός, ὁ τὴν οἰκουμένην τῷ κηρύγματι ἐμπεριλαβών, καὶ ὅγε πάντων μεῖζον, καὶ μόνον ἀρκοῦν, τῷ ἐμῷ ἠγαπημένος Χριστῷ, πατρίδα μὲν οὐδεμίαν ἔχει τῶν πόλεων, ἐκ κώμης δὲ τινὸς εὐτελοῦς, καὶ χώρας γέγονε φαυλοτέρας. Βεβαιοῦσι τὸν λόγον οἱ γραμματεῖς προφήτην ἐκ Γαλιλαίας μὴ ἐξηγέρθαι

SYMEONIS METAPHRASTÆ, in vitam S. Iohannis Apost. Evangelistæ, & *Theologi, succincta commentatio.*

ESSE hominem non multò angelis inferiorē, & posse iisdem ipsis vel omnino vel penè parē esse; quod maius est, posse Deum ipsum imitari; & verò, quod adhuc maius, filium eius per gratiam effici, omnium maximè magnus hic ostendit Evangelista, & Apostolus. Cui ut matrem habuisse virginem contigit, ita & sub fratris Christi nomine claruisse, eiq; à secretis unà extitisse. Quantus autem, & quā insignis fuerit apud Deum pretij, divina oracula, augustissimi cum sint eloquii, abundè testantur. Veruntamen & nostra etiam luculētius edocebit oratio. Hic igitur verbi vox, tonitrui filius, qui sua mundum prædicatione personuit, quodq; iis omnibus antiquius vel unicè sufficiat, meo dilectus Christo, patriam habuit non ex civitatibus aliquam, sed vicū ignobilem, locumq; viliorē. Ipsum hoc iam olim scribæ firmârūt, Galilæā prophetæ parentē extitisse nunquā,

λέγοντες. Ἐπιβεβαιοῖ δὲ καὶ ὁ ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ὁ μηδέπω ἕτερον ἐκ Ναζαρὲτ ἀγαθὸν εἶναι δύνασθαι διατεινόμενος. Ταύτης τοιγαροῦν οὗτος, καὶ τοιαύτης, ὁ τηλικοῦτος ἱερὸς, ὥς τις κλάδος ἀναδοθεὶς, καὶ πατρὸς ὁμοίως ἔφυ τῇ πατρίδι τῶν εὐτελῶν, καὶ ἀσήμων, ἁλιέως, καὶ πένητος. Καὶ ὁ μὲν ἤδη τὴν τοῦ παιδὸς ἡλικίαν παρήμειβεν, ὁ δὲ πατὴρ ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐργασίαν τὸν παῖδα παραλαμβάνει, κληρονόμον ἁλιευτικῆς ποιησόμενος. Ἐκοινώνει μὲν οὖν τῆς τέχνης ὁ παῖς τῷ πατρὶ, καὶ ἦν ἀμφοτέροις σύνοικος ἡ πενία. Τί γὰρ πενέστερον ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ἁλιέων, ἢ εὐτελέστερον; Ὧν εἷς οὗτος ἦν ὁ τῆς ἀληθείας κήρυξ τε, καὶ διδάσκαλος. Καὶ τόγε μεῖζον εἰς εὐτελείας ἀπόδειξιν, ὅτι μηδὲ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐθήρευεν, ἀλλ᾽ ἔν τινι βραχείᾳ λίμνῃ, συνάμα τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἀδελφῷ Ἰακώβῳ διέτριβε. Καὶ περὶ ταύτην ἐστρέφετο, διερρωγότα μετὰ ῥάπτων δίκτυα (ὃ καὶ αὐτὸ πενίας τῆς ἐσχάτης ἐτύγχανε) τῇ δὲ τῶν χειρῶν ἐργασίᾳ τὴν τῶν ἀναγκαίων παραμυθούμενος ἐν-

dicentes. Et ſuo idem calculo comprobavit verus ille Iſraelita Nathanael, ex Nazareth nihil boni prodire poſſe contendens. Tali igitur tantuloq́; pago tantus præſul quaſi ramus quidam exoriens, de patre etiam natus eſt obſcuro, piſcatore, inope. Vbi iam puer eſſe deſiit, ad eandem ab eo facultatem aſſumptus eſt, rei piſcatoriæ hęres futurus. Quam illi iunctis operis inſimul exercuerũt, contubernalem habentes paupertatem. Quid enim piſcatorũ gente vel pauperius quis dicere poteſt, vel abiectius? E quorum numero fuit unus hic divinæ veritatis pręco, & informator. Et unde viliſſimi inſtituti manifeſtius ſpecimen exhibetur, non è pelago victum quæſivit, ſed in parva quadam palude hæſit cum patre ſimul & fratre ſuo Iacobo. Ibi moratus, tûm ut diſrupta retia conſueret, (quod & ipſum extremæ paupertatis non leve argumentum) tûm ut manuaria ope rerum neceſſariarum, quoad fieri potuit, indigentiam ſolaretur.

δείαν. Ἑλληνικῆς μὲν οὖν παιδείας μετεῖχεν οὐδὲ βραχύ. Καὶ μάρτυς ὁ θεῖος Λουκᾶς ἰδιώτην αὐτὸν ἀποκαλῶν, καὶ ἀγράμματον. Ἓν τοῦτο μόνον εἶχεν, δις ἐγνωρίζετο, τὸ ἐπίσημον, καὶ ταύτην ἀγαθὴν ἐκ πατέρων εἵλκε σειρὰν, τὴν εὐσέβειαν. Ἐπεὶ δὲ ποτὲ τῆς σκιᾶς ἥρετο νέφη, καὶ τὰ τῶν τύπων μεταπίπτειν εἰς τὴν ἀλήθειαν ἤρξατο, καὶ σὺ κύριε ὁ πλάσας καταμόνας τὰς καρδίας ἡμῶν, οὐ διεσκέδασας τὴν μεθ' ἡμῶν διαθήκην σου, ἀλλ' ἰδὼν εἶδες τὴν κάκωσιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ μήτε τῆς θεότητος ἐκστὰς, ἐγένου δι' ἡμᾶς ἀναμαρτήτως, ὅπερ ἡμεῖς, μήτε τὸν τοῦ πατρὸς θρόνον ἀπολιπὼν, παρθένον ᾤκησας δι' ἐμὲ, ἵν' ἐγὼ κατοικήσω τοὺς οὐρανοὺς, τοῦ τε παλαιοῦ πτώματος ἀνακληθεὶς, καὶ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγεὶς, καὶ τὴν προτέραν υἱοθεσίαν ἀπολαβών: ἔδει δὲ καὶ μαθητὰς εἶναι τοῦ τῆς οἰκονομίας μυστηρίου διακονήσοντας: τότε καλεῖται μὲν Ἀνδρέας καὶ Πέτρος, προσκαλεῖται δὲ καὶ αὐτὸς οὗτος, ὁ περὶ δίκτυα, καὶ

Græcanicam disciplinam omnino ne gustavit quidem. Testis est Divus Lucas, idiotam appellans & illiteratum. *Act. 4. 13.* Vnum autem illud inter cætera, unde eminebat, insigne habuit, quòd pulchram à maioribus duxerit catenam pietatis. Postquàm verò umbrarum nubeculæ sublatæ sunt, & typi in veritatem transire cœperunt; & tu, Domine, qui cordium solus nostrorum fictor, fœdus nobiscum quod pepigeràs, non abiecisti, sed videndo vidisti afflictionem Israelis; & nec divinitate exuta naturam nostram sine tamen peccato induisti; nec throno patris deserto, mei misellli causa virgineum uterum incoluisti, ut ego per te ab avito lapsu vindicatus, peccato liberatus, priscæq; adoptioni restitutus, cœlos incolerem; oporteretq; iam tùm discipulos assignari, qui mysterio dispensationis inservirent: vocati tunc demum Andreas & Petrus, vocatus et hic noster, cui retia

ἰχθῦς, καὶ λιμένας στρεφόμενος. Καὶ ἀνθρώπων ἁλιεὺς παρὰ τῆς τοῦ λόγου φωνῆς καθίστασθαι κελευσθεὶς, τὸν πατέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν εὐθὺς, καὶ τὸ σκάφος ἀπολιπὼν, τῷ καλοῦντι συνάπτεται, καὶ τὸν ἐπὶ γῆς ἄνθρωπον διὰ τὸν οὐράνιον ἀποδύεται, ψυχῶν τε λογικῶν ἁλείαν μεταμανθάνει, καὶ τῷ διδασκάλῳ κατ᾽ ἴχνος ἑπόμενος, τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾷ, εὐλογεῖ τοὺς διώκοντας, καὶ συντελοῦντα φάναι, τὸν τούτου νόμον πρὸς ἀκρίβειαν ἐκπαιδεύεται. Καὶ τοῦ παιδευτοῦ τοιούτου τυχὼν, τὴν παιδείαν ἀνάλογον ἐπιδείκνυται. Καὶ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ διατιθέμενος, μαθητὴς οἰκειότατος, κῆρυξ θεολογικώτατος γίνεται: πάσας παιδαγωγεῖ τὰς αἰσθήσεις, ὅλως οἰκειοῦται τῇ παρθενίᾳ, οὕτω τῇ διαίτῃ χρώμενος, ὡς ἀποζῆν μόνον δύνασθαι, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτῷ συνεστάναι σῶμα. Ἐντεῦθεν καὶ τὴν τῆς παρθενίας κλῆσιν πλουτεῖ, καὶ φιλὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλεύοντος γίνεται. Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸν ἔχει ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, καὶ παρ᾽ αὐτοῦ πάλιν ἀκούει, ἃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκεῖνος. Πρὸς τὸ ὄρος τε ἀνιόντι συνά-

piſces, paludes curæ. Qui cùm exinde monente verbo hominum piſcationi præeſſe iuberetur, patre continuò, & fratre, & ſcaphula derelictis, vocanti adhæſit, terrenum hominem ob cœleſtem depoſuit, ratione utentium capturam didicit, & eveſtigio magiſtrum ſecutus, dilexit inimicos, benedixit perſequentibus, paucisq; ut omnia complectar, huius ipſius legem exactiſsimè percalluit. Tali igitur uſus præceptore, conſimilem et ipſe exhibuit diſciplinam. Poſitis enim in corde aſcenſionibus, ſectator optimus, & præco iuxtà diviniſsimus evaſit. Senſus omnes egregiè informavit, virginitati totus incubuit, diætam ita temperans, ut vivere modò, ſibiq; ſanctiſsimum corpus integrum conſtare poſset. Hinc virginis appellationem ſortitus eſt, & charus principi factus, (parum dico, charus,) cùm & in ſe loquentem habuerit, & ab eo rurſum, quæ à patre ille, acceperit.

νοῦσι, καὶ θέας ἀξιοῦται ὡς ὑπὲρ λόγον θαυμαστῆς, αὐτὴν τοῦ λόγου θεότητα παραγυμνωθεῖσαν ἰδών. Καὶ οὐρανίου φωνῆς ἀκούει, τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν ἀναγορεύοντος τοῦ πατρὸς, καὶ τῆς παλαιᾶς διαθήκης προτιθέντος τὸ εὐαγγέλιον, τὸ δεῖπνον εὐπρεπές. Καὶ οὐδὲ τότε Ιωάννης ἀπολιμπάνεται. Εἶτα τῷ Πέτρῳ δεῆσαν μαθεῖν, τίς ὁ τὴν φρικτὴν ἐκείνην προδοσίαν ὠδίνων, οὐκ αὐτὸς θαρσεῖ τὴν ἐρώτησιν, καίτοι τοῦ χοροῦ πρωτεύων τῶν μαθητῶν, ἀλλ' Ιωάννῃ ταύτην ἐπιτρέπει. Ηδει γὰρ ὡς ὅπερ ἦν Χριστὸς παρ' αὐτῷ, τοῦτο Ιωάννης παρὰ Χριστῷ, καὶ ὅτι αὐτὸς μὲν ὁ φιλῶν, ἐκεῖνος δὲ ἦν ὁ φιλούμενος. Καὶ ὅρα τῆς παῤῥησίας τὸ παριόν. Ουδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐρωτᾷ, οὐδέ γε προθεραπεύσας ὑποστολῇ τὴν προσέλευσιν, ἀλλὰ τὸ περὶ αὐτὸν φίλτρον ὅσον εἰδὼς, κειμένῳ περιχεῖται τῷ διδασκάλῳ, καὶ τῷ τούτου στήθει ἀναπεσὼν, τίς κύριε, φησὶν, ὁ παραδιδούς σε; ὁ δὲ καὶ ἀσμένως τὸ πρᾶγμα δέχεται, καὶ ὡς εὐκαίρως

Montem Tabor unà conſcendit,ibiq; ad viſionem præ excellentia nimis quàm mirabilem admiſſus, nudam verbi divinitatē intuebatur. Quin & vocem cœlitùs delapſam inaudiit, dilectum patre filium renũtiāte,& ſplēdidā Evāgelii cœnā veteri teſtamēto præferēte.Sed neq; hîc Iohannes ſubſtitit. Verùm ſciſcitaturus Petrus, horrendam illam quis proditionē parturiret, cum ex ſe, etiamſi in choro Apoſtolico primas,quæſtionē movere non auderet, Iohanni commendavit. Novit enim perinde penes Chriſtum fuiſſe Iohannem, qualem penes Iohannem, Chriſtum;hunc ſcilicet amatorem,illum amaſium. Sed attēde paulò præſentem cōfidentiam. Non enim ſimpliciter interrogavit, vel ſuum ullo præmiſſo obſequio adventum inſinuavit, ſed quàm unicè amaretur, ſciens,iacentem eſt amplexus magiſtrũ, & in eius pectore recumbens,quis(inquit)Domine, qui te proditurus? Chriſtus autem ingenuā illam,& opportunam libertatem candi-

παῤῥησιασάμενον ἀποδέχεται. Τῷ γὰρ παραυτίκα λῦσαι τὴν ἐρώτησιν, καὶ τῷ ἄρτῳ τὸν προδότην ἀποσημήνασθαι, τὸ μὴ μέμψασθαι τὴν παῤῥησίαν δηλοῖ. Ὥστε δῆλον ἐντεῦθεν, ὅτι καὶ τὴν ᾔτησε πλησίον χριστοῦ σὺν τῷ ἀδελφῷ καθέδραν, οὐχ᾽ ὡς ἐρῶν δόξης, ἀλλ᾽ ὡς ἐρῶν Χριστοῦ ταύτην ᾔτησε, καὶ τῷ μὴ βούλεσθαι τοῦτο ἕτερον εἶναι πρὸς τὸν ποθούμενον πλησιαίτερον. Κατάκριτος Ἰησοῦς, καὶ πάρεστιν Ἰωάννης, καὶ περὶ τὴν τοῦ ἀρχιερέως αὐλὴν, γνωστὸς ὢν τῷ ἀρχιερεῖ, συνεισέρχεται, φησί τε τῇ θυρωρῷ, καὶ τὸν Πέτρον πρὸς τὴν θύραν ἑστηκότα εἰσάγει. Ἐφίσταται ὁ τοῦ σωτηριώδους πάθους καιρὸς, καὶ ὁ λόγος μένει πρὸς τὸν πατέρα χωρεῖν, καὶ Ἰωάννης σὺν τῇ μητρὶ παρίσταται τῷ σταυρῷ, καὶ ἡ μήτηρ, ἴδε ὁ υἱός σου ὁ ἠγαπημένος παρὰ τοῦ παιδὸς ἀκούει καὶ ποιητοῦ, καὶ οὗτος, ἰδοὺ πάλιν ἡ μήτηρ σου. Τὸ ἀπὸ τούτου οὖν ὁ παρθένος οὗτος καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὴν διάνοιαν, τὴν μητέρα, καὶ παρθένον εἰσοικίζεται. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ ἀναστάντα τὸν Χριστὸν ὁρᾷ, καὶ ὁρῶν ἐπιγινώσκει, καὶ μετὰ Πέτρου εἰς

diſſimè accepit. Nam quod ocyùs quęſtionem ſolverit, & pane proditorem ſubnotârit, indicium eſt non accuſantis audaciam. Ex quo clariſsimè perſpicitur, quam ſibi olim, & fratri ſedem petijt Chriſto finitimam, non ambitione ſed amore huius petiiſſe, ne quis eo alter deliciis ſuis propiùs aſſideret. Condemnatur Ieſus, adeſt Iohannes, & in aulam ſimul pontificis, pontifici notus intrat. Nec ſatis ei hoc fuit, niſi & orata ianitrice Petrum foribus aſtantem intromitteret. Appetente autem paſsionis tempore, & verbo ad patrem redituro, cùm ad crucem ſimul eſſent Maria, & Iohannes; Mariæ; Ecce tibi filium, dixit, chariſſimum, filius omnium conditore Iohanni autem, Ecce tibi matrem. A quo virgo iſte, & corpore, & anima, matrem, virginemq; ſuis ædibus donavit. Exinde non ita diu Chriſtum vidit reſuſcitatum, videns agnovit, cum Petro

τὸ μνημεῖον ἥκει, καὶ πρῶτος προεκδραμὼν, καὶ τὰ ἐντάφια θεασάμενος, τὸ τοῦ πνεύματος ἐμφύσημα δέχεται, καὶ πλουτεῖ τὰ χαρίσματα, καὶ ταῖς θείαις χειροτονεῖται χερσὶ τῆς οἰκουμένης πάσης Ἀπόστολος. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἕτερα τὸν διδάσκαλον ἔχειν ἤκουε πρόβατα, ἅπερ, εἰ καὶ μὴ ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης ἦν, ἀλλὰ κἀκεῖνα συναγαγεῖν ἔδει, καὶ ὑφ' ἑνὶ ποιῆσαι ποιμένι, καὶ γενέσθαι ἓν ποίμνιον, καὶ καλῶς αὐτῷ ἕπεσθαι, καὶ ἐλευθερίως, μηδὲ ἀλλοτρίᾳ σύριγγι κλέπτεσθαι, καὶ διασπᾶσθαι, καὶ καταφθείρεσθαι, κήδεται μὲν τούτων ὅσον εἰκός: στέλλεται δὲ τὴν ἐπὶ ταῦτα πορείαν, εἰς ἓν τὰ διεσπαρμένα συνάξων, καὶ τὸ πεπλανημένον τῇ σύριγγι τῆς ἀληθείας ἀνακαλέσων, καὶ ὑφ' ἑνὶ τῷ ἀληθινῷ ποιμένι καταρτίσων τὸ ποίμνιον: εἴ τις σκληρὰν ψυχὴν καὶ ἀντίτυπον, λιπαρὴν αὐτὴν τῷ αὐτῷ τούτῳ πυρὶ ποιήσων, καὶ ἁπαλήν. Ὅθεν τὴν Παλαιστίνην ἀπολιπὼν, τῇ Ἀσίᾳ ἐπιδημεῖ. Καὶ τὰ κατ' αὐτὴν εὖ διαθέμενος, τὴν Ἰωνίαν καταλαμβάνει, καὶ τῇ Ἐφέσῳ παρίσταται. Ἔνθα καὶ οἱ θῆρες πλείονες, καὶ ὠμότεροι,

cucurrit ad monumentum, præcurrens citiùs aſpexit, ex ſpiritus inſufflatione accepit chariſmata, diviniſque tandem manibus univerſi terrarum orbis eſt deſignatus Apoſtolus. Poſtquàm verò & alias ſe habere oves dicentem magiſtrum audiiſſet, quas, etiamſi ex hac caula non ſint, in unum tamen gregem ſub paſtore uno cogi oporteat, ut pulchrè ipſum ſequantur, & liberè, nec aliena fiſtula ſeductæ laniatum eant, & perditum; curam ille earum habuit quam potuit maximam: profectione demum inſtituta, & ad diſperſas cogendas, & ad palantes fiſtula veritatis revocandas, & ad univerſum ſub uno vero paſtore gregem coüniendum. Sin verò quiſpiam animæ eſſet obſtinatioris paulò & durioris, eum huiuſce ignis beneficio tandem emollivit. Hinc relicta Paleſtina ad Aſiam ſe contulit. In qua rebus optimè diſpoſitis Ioniã movit, poſteà Epheſum; ubi plures ei et cru-

καὶ τὰ τῆς πείρας πολλῷ χαλεπότερα. Καὶ πρῶτα μὲν τὸν τῶν Ἀμαζόνων ναὸν αὐτοῖς εἰδώλοις μιᾷ καθαιρεῖ προσευχῇ, καὶ ὥσπερ πηλὸν, λεαίνει τὰς πλατείας. Εἶτα τῶν ἱερέων, ἀπὸ τῆς τῶν ἱερείων κλήσεως τὴν ἐπωνυμίαν λαχόντων, τοὺς μὲν λόγοις, τοὺς δὲ σημείοις, ἐλέγχοις, ἀνάγκαις, τῆς πλάνης μεθίστησι, καὶ μετὰ τοσαύτης παρασκευάζει τῆς περιουσίας, μεταμαθεῖν τὴν εὐσέβειαν, ὡς καὶ αὐτοὺς ἑτέροις ὑφηγητὰς τῆς ἀληθείας τοῦ λοιποῦ, καὶ διδασκάλους καθίστασθαι. Καὶ οὕτω τοῖς ἄλλοις τοῦτο μὲν ἐπιτιμῶν, τοῦτο δὲ καὶ ὑποτιθεὶς τὰ προσήκοντα, καὶ πᾶσι πάντα γινόμενος, τῇ τῶν σωζομένων μοίρᾳ πάντας ὑπάγεται. Ὡς ἐντεῦθεν ἔργον τὸ εἰρημένον τῷ Παύλῳ γνωσθῆναι, καὶ ὅπου ὁ τῆς ἀσεβείας ὑπῆρχε πλεονασμὸς, ἐκεῖ καὶ τὴν περισσείαν γενέσθαι τῆς χάριτος. Ἀλλὰ τῷ πονηρῷ πρὸς ταῦτα οὐκ ἦν ἠρεμεῖν. Ἀμέλει καὶ ὀφθαλμοῖς βασκάνοις τὴν εὐσέβειαν ἐπιδιδοῦσαν ἰδὼν, καὶ γνοὺς τὸν αἴτιον, ὅστις εἴη, πάντα κατ' αὐτοῦ κινεῖ λίθον. Καὶ τί σκέπτεται;

deliores bestiæ occurrentes, successum longè difficillimum reddiderunt. Et primò quidem templum cum idolis Amazonicum una demolitur oratiuncula, cœniq; instar plateas levigat. Dein sacerdotes (qui à sacrificijs nomen mutuati) partim suasu, partim signis, partim documentis, partim vi ab errore vindicavit, & insigniter adeò pios fecit, ut iidem ipsi dehinc aliis in veritate præirent. Sed & apud reliquos hominum ordines, sua tûm increpatione, tûm rectorum etiam submonitione perinde invaluit, ut omnibus omnia factus, numero omnes salvandorum adiungeret. Ex quo illud olim Pauli interpretari liceat, ibi redundâsse gratiam, ubi iniquitatem priùs. Verùm ad hæc impiùs quiescere non potuit. Malevolis enim oculis proficientem vidit pietatem, & autore noto, omnem adversus ipsum movet lapidem. Et quid tandem dispicit?

Τὸν Οὐεσπασιανοῦ Δομετιανὸν ὑπολύει (ὃς μετὰ Τίτον εἴχετο κράτος) σὺν ἐκείνῳ κατὰ τῆς εὐσεβείας ψηφίζεται, πρὸ δὲ τῶν ὅλων, τὸ τῶν ὅλων κράτος Ἰωάννην ἑλεῖν ἀγωνίζεται. Καὶ ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἐπὶ τὴν Εὐρώπην τοῦτον ἄγει, καὶ εἰς ὑπερορίαν ἀπάγει, ὡς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσειεν. Ἐπεὶ γὰρ κατ᾽ ὄψιν ἐκεῖνος τῷ κρατοῦντι ἐγένετο, καὶ ὅστις ποτὲ, καὶ ὅθεν εἴη, καὶ τὴν θρησκείαν ὁποῖος, καὶ τίνα λέγοι τὸν ἐρχόμενον ἠρωτᾶτο, Ἰωάννην μὲν κεκλῆσθαι, καὶ τῆς Ἰουδαίων γῆς ὁρμᾶσθαι, καὶ τῆς ἑταιρείας εἶναι τῶν Χριστιανῶν ἀποκρίνεται. Προσαγορεύει δὲ τὸν ἐρχόμενον τοῦτον εἶναι, οὗ ὁ θρόνος ὡσεὶ σελήνη κατηρτισμένος εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐπεὶ δὲ καὶ πιστοῖ τοῦτο (φησὶν ὁ κρατῶν) παραστήσειας, οὐδὲ γὰρ ἱκανὰ ταῦτα πρὸς πίστιν, ἕτοιμος ἡ ἀπόδειξις. Νόσοι μὲν εὐθὺς (ὦ τῆς ἀπορρήτου σου δέσποτα δυναστείας) καὶ δαιμόνων ἐσμὸς ἀπελαύνονται, ἀναβιοῦσιν οἱ νεκροὶ θᾶττον ἢ ζῶντες, ἑπόμενοι τῷ κελεύσματι, οἷς, ὦ βασιλεῦ, τὸν Ἰωάννην εἰπεῖν, μὴ ἀμφίβαλλε τοῖς

Domitianum Vespasiani filium, qui à Tito rerum potiebatur, subintrans, cum eo pietatem damnavit, idque ante omnia unum contendit, ut totius rei firmamentum Iohannem apprehenderet. Quare ex Asia Europam traducitur, inde in exilium mittendus, prout sequentia monstrabunt. Nam ubi in conspectum venit imperatoris, & ab eo quis tandem esset, unde, cuiusnam religionis, & quem venisse dixisset, quæreretur, vocari se Iohannem respondit, esse à Iudæis oriundum, & ex cætu porrò Christianorum. Eius autem adventum prædicâsse, cuius æternùm ut Luna thronus stabilitur. Sed cũ quibusnam hæc argumentis firmaret, denuo quæreret imperator, nec enim sine demonstratione verosimilia erant ut crederentur, subiecisse Iohannem, esse in præcinctu demõstratio. Morbi siquidẽ pellũtur ocyùs (ô tuã arcanam Domine potẽtiã) & dęmonũ fugatur exanima, & ad tua iussa mortui vivẽtibus citius parentes reviviscũt, ut ex

φαινομένοις, τὰ μὴ φανερὰ τεκμαιρόμενος. Τὰ δὲ τοῦ Κρόνου, καὶ Διὸς, καὶ τῶν ὑμετέρων Θεῶν, εἰ μὴ ἀρχοῦντας εἶχε τοὺς προκατεγνωκότας, εὖ ἴσθι, κἀγὼ μηδὲν εἶναι ἀπέδειξα, μᾶλλον μὲν οὖν, καὶ ὕβρεως ἐσχάτης, καὶ γέλωτος γέμοντα, καὶ ἀνοίας. Αλλὰ τὸ τῆς ἀπάτης ἁλμυρὸν ἀποπτύσαι, τοῦ ποτίμου τούτου, καὶ γλυκυτάτου νάματος ἐμφορήθητι. Τὸν δὲ ἐκπλήξει τε ἅμα, καὶ ὀργῇ ληφθέντα, τὰ μὲν ἐπὶ τοῖς παρ᾽ αὐτοῦ γενομένοις τερασίοις, τὰ δὲ καὶ ἐφ᾽ ᾧ τοὺς ἐκείνου διαβάλοι Θεοὺς, τὸ μὲν τοῦ λόγου φαιδρὸν διὰ τὴν ἔνδον μὴ προσίεσθαι τοῦ σκότους παχύτητα. Οτι δὲ μὴ ἀποκτείνοι τοῦτον, ὁ πρὸς Πέτρον ῥηθεὶς λόγος ἀπεῖργεν: ὡς εἰ θέλω μένειν αὐτὸν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε; Αειφυγίαν δὲ κατεψηφίσατο τοῦ ἀνδρὸς, εἰς τινὰ τῶν Σποράδων νήσων, ὑπερορίσας (Πάτμος αὐτῇ τὸ ὄνομα) ἐν ἴσῳ θανάτου πάλαι Ρωμαίοις τῆς ὑπερορίας νομιζομένης. Ηγετο τοίνυν πρὸς τὸν τῆς ὑπερορίας τόπον ὁ Απόστολος

totidem apparentibus ne dubites (ô rex) non apparentia coniectare. Illa autem de Saturno vestro commenta, et Iove, & reliquorum Deorum cohorte, si non, qui ante me, satis refutârint, scito me nihil esse docuisse; quin potiùs supra modum impia, ridicula, dementia. Tu ergo tantæ tandem imposturæ salsamentum aversatus, potabilem aquam, dulcissimamq; pietatis imbibe. Hunc verò iratum simul, & consternatum, partim ob miracula quæ fecerat, partim ob incusatos Deos, orationis splendorem præ interioris caliginis crassitie non admisisse. Quòd autem non occiderit, verba ad Petrum Christi in causa fuerunt, *Si manere velim quoad rediero, quid hoc ad te?* Perpetuo tamen exilio mulctatum in Patmon ex Sporadibus insulam relegavit. Quod genus pœnæ apud Romanos olim cum morte accensebatur. Ductus igitu ad sui limitem exilii Apostolus,

καὶ τὴν νῆσον καταλαμβάνει. Βραχὺ τὸ μεταξὺ, καὶ οἱ τῇ νήσῳ πρόσοικοι, σωτῆρα, καὶ πολιοῦχον τὸν τῆς βροντῆς υἱὸν ἐπιγράφουσιν, εἰς εὐνομίαν τε μεταβάλλουσι, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ συντίθενται. Ἐνταῦθα δὴ τῷ Ἀποστόλῳ τυγχάνοντι, καὶ ὁ θαυμαστὸς Διονύσιος, περί που τὸ ἐννενηκοστὸν ἤδη τῆς ἡλικίας ὢν ἔτος, ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστέλλει τοιάδε: „προσαγορεύω σου τὴν ἱερὰν ψυχὴν „ἠγαπημένε, καὶ ἔσται μοι τοῦτο παρὰ τοὺς „πολλοὺς ἰδιαίτερον. Χαῖρε τοίνυν ἀλη„θῶς ἠγαπημένε Χριστῷ. Ἑξῆς δὲ καὶ ταῦ„τα προστίθησι: Τί θαυμαστὸν λέγων „ὁ Χριστὸς ἀληθεύει, καὶ τοὺς μαθη„τὰς οἱ ἄδικοι τῶν πόλεων ἐξελαύνου„σιν, αὐτοὶ τὰ κατ' ἀξίαν ἑαυτοῖς ἀπο„νέμοντες; καὶ τῶν ἁγίων οἱ ἐνα„γεῖς ἀποδιαστελλόμενοι, καὶ ἀποφοι„τῶντες; Εἶτα καὶ πρὸς τῷ τῆς ἐπιστολῆς τέλει, ταῦτα καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἐπισημαίνεται. Ἀξιόπιστος γὰρ (φησὶ) πάντως εἰμὶ τὰ προεγνωσμένα σοὶ καὶ μαθὼν ἐκ Θεοῦ, καὶ λέγων; ὅτι καὶ τῆς ἐν Πάτμῳ φυλακῆς ἀφεθήσῃ, καὶ εἰς τὴν Α-

insulam occupavit. Nec ita multò pòst accolæ in iustitiam, pietatemque transeuntes, servatorem suum tonitrui filium, Deumque alterum tutelarem inscripserunt. Ad hîc versantem Apostolum mirabilis ille Dionysius, annum iam agens nonagesimum, ex Athenis huiusmodi quædam sub epistolæ nomine transmisit: Sacram animam tuam compello dilecte, eritque hoc mihi supra multos germanius: Salve igitur verè dilecte Christo. Attexitque mox ista: Quid mirum dixerit, qui Christum veracem dixerit, dum mali discipulos pellunt civitatibus, ipsi in eo sibiipsis æqua rependentes, quòd à sanctis impii dissocientur? Et ad finem epistolæ res ita futuras insinuat: Vates (inquit) sum meritissimæ fidei, utpote qui divinitus apud te præcognita exponam: Te nimirum Patmæana demum custodia liberatum, in Asiam re-

πατρίδα τὴν ἐπανήξεις, καὶ δρά-
σεις ἐκεῖ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ μιμή-
ματα, καὶ τοῖς μετά σε παρα-
δώσεις. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν χρόνῳ
ὕστερον ἐξέβη, καὶ πέρας ἔσχεν ἡ πρόρ-
ρησις (ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ὁ λόγος
δηλώσειεν) ἤδη Διονυσίου παρὰ Δο-
μετιανοῦ τοῦ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίῳ τε-
λειωθέντος. Τίνα δὲ τὰ ἐπὶ τού-
τοις; Δομετιανὸς ἐξ ἀνθρώπων, καὶ
Νερούας τὴν ἀρχὴν διαδέχεται, τοῖς
ὑπερορίαν καταγνωσθεῖσιν, οἷα φι-
λάνθρωπος, χαριζόμενος τὴν ἀ-
νάκλησιν. Βραχὺς ὁ ἐν μέσῳ
καιρὸς, καὶ τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα
Τραιανὸς ἀναδέχεται, ἀκολούθως ἐ-
πικυροῖ τὸ φιλάνθρωπον, τοὺς
ἐν ὑπερορίαις ἀνακαλούμενος. Ἧκε
τοιγαροῦν καὶ εἰς Πάτμον τὰ βα-
σιλέως θεσπίσματα, ἧκε καὶ εἰς
Ἰωάννην ἀνάκλησις. Καὶ ὁ μὲν πα-
ραπλεῖν ἔγνω τὴν Ἔφεσον, οἱ
δὲ τῆς νήσου μὴ μεθήσειν ἔλε-
γον, ἀλλ' ἀνθέξεσθαι, οὐχ ἧττον
ἢ φιλοστόργου πατρὸς ἀπολειφθῆναι μὴ
ἀνεχόμενοι. Τὰ δὲ ἐντεῦθεν θρῆνος,

diturum, ibiq; ad optimi Dei imitationem multa cum feceris, monumenti loco posteris traditurum. Verùm hæc seriùs evenêre, consummato non priùs vaticinio, (ut ex sequentibus elucebit) quàm Dionysium Domitianus martyrio ob fidem Christi devovisset. Et quid tum postea? Domitiano è vivis sublato Nerva succedens reditum ex humanitate proscriptis donavit. Parum temporis intercessit, & Traianum penes erant Romana sceptra, qui eandem proscriptis humanitatem sua revocatione sancivit. Venêre igitur Patmum iusta regia, venit & ad Iohannem revocatio, qui cum Ephesum navigando invisere statuisset, Insulares non dimissuros se, sed velut amantissimum patrem retenturos clamitârunt. Hinc oborti luctus, eiulatus, lacrymæ: Quis tui nobis vocem supplebit? Cuinam nos tali vel patri subesse possumus, vel pastori?

ὀδυρμοί, δάκρυα. Τίς ἡμῖν τὴν σὴν πληρώσει τάξιν; ὑπὸ τινὶ δὲ ἡμεῖς τοιούτῳ πατρὶ καὶ ποιμένι γενοίμεθα; Τί τοῦ πόθου; τί τῆς ἐξ αὐτοῦ φλογὸς παραμύθιον ποιησόμεθα; Ὡς δὲ πείθειν οὐκ εἶχον, οἷς τὸν ἄνδρα παρ' ἑαυτοῖς ἔχειν ἱκέτευον, δευτέρας ἱκετηρίας ἀρχή, καὶ δευτέρας πάλιν αἰτήσεις ποιοῦνται: μὴ ὅλον ἑαυτὸν ἀφελεῖν, μηδὲ πᾶσαν αὐτῶν καταχέαι τὴν ἀθυμίαν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ πράγματος, τὴν σκιάν, τοὺς αὐτοῦ λόγους, ἀνθ' ἑαυτοῦ (φημὶ) παρ' ἐκείνοις καταλιπεῖν, καὶ ὑποτυπῶσαι τὸ καθ' ἡμᾶς τῆς ὅλης τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας μυστήριον. Εἶκε τοιγαροῦν τῇ ἐκείνων αἰτήσει, μᾶλλον δὲ τοῖς πατρικοῖς εἶκε σπλάγχνοις, οἷς περὶ αὐτοὺς οὕτως ἐκέχρητο: Ἄλλως τε καὶ τῆς προνοίας ἄνωθεν τὴν τῶν πολλῶν σωτηρίαν, καὶ τὸ τοῦ εὐαγγελίου κήρυγμα οὕτως οἰκονομησαμένης. Καὶ πρῶτα μὲν ἀσιτίαν ἑαυτῷ παραγγέλλει, ὁ ἄσιτος, μικροῦ καὶ ἀσώματος. Τοῖς δὲ ἄλλοις αὐτό τε τοῦτο, καὶ τῶν κακῶν ἀλλοτρίωσιν ὑποτίθεται. Καὶ τοὺς μὲν

Quid ingens noſtri deſiderium, & amoris in te accenſi flammulam ſolabitur? Sed cum inſtantia ſua neutiquam ſuadere poſſent, ſecundò preces redintegrârunt: illud tantùm petentes, ne ſe integrum abſtraheret, néve omnimoda mœrentes triſtitia perfunderet, ſed vel rei vice, umbram ſaltem, ſui nimirum vice, doctrinam ipſis ſuam relinqueret, totiuſque Chriſti diſpenſationis, quæ noſtra cauſa ſuſcepta eſt, myſterium adumbraret. Ceſſit igitur petitioni ipſorum, & veriùs ceſſit paternis viſceribus, quibus petentes amplexabatur: ita demum ſupremi numinis cura, & multorum ſalutem, & Evangelii ſimul prædicationem procurante. Et quidem ante omnia ieiunium indixit ſibi, ieiunus cum eſſet, pæneque incorporeus. Aliis autem non hoc ipſum modò, ſed & malorum etiam præcepit abſtinentiam. Qui dum in ea ſtu-

ἐν τῇ τοιαύτῃ καταλείπει σχολῇ, ἕνα δὲ τινὰ τῶν ἑπτὰ, (Πρόχορος οὗτος,) ἕπεσθαι αὐτῷ κελεύει, ἵν' ὁ μὲν τὰ παρὰ Θεοῦ, ὁ δὲ τὰ παρ' ἐκείνου διασημαίνηται. Αὐτὸς ἤδη τῆς ἀκρωρείας ἐφάπτεται, καὶ στηλοῦται μὲν κατὰ τὸν Σαμουὴλ ὄρθιος, κατὰ δὲ Μωσέα τὼ χεῖρε διεσχημάτισται, καὶ τὸν νοῦν ἐξελὼν τῶν αἰσθήσεων, ὅλον ἀναφέρει πρὸς τὸν ποθούμενον. Τί οὖν τὸ ἐντεῦθεν; βρονταὶ φρικώδεις, καὶ δείματα, καὶ ἀστραπαὶ συνεχῶς ὑπορρηγνύμεναι, καὶ ἀθρόον ἐκλάμπουσαι. Ὧν εἰ καλέσοι τις εἰκόνας, τὰ πολλῷ πρότερον ἐπὶ Μωσέως γενόμενα, ἡνίκα Θεῷ ἐντυγχάνων ἦν, καὶ παρ' αὐτοῦ τὰς πλάκας δεχόμενος, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τῆς ἀληθείας. Εἶτα πρηνὴς μὲν, καὶ οἱονεὶ ἄπνους ὁ Πρόχορος τοιούτοις οὐκ ἐνεγκὼν ἐνδιατρίβειν θεάμασιν. Αὐτὸς δὲ ἀμετάτρεπτος ἵσταται, πόῤῥω τῆς ἀγάπης τὸ δέος βαλούσης. Εἰς φωνὴν καὶ ὀψὲ ποτὲ ἡ βροντὴ διαρθροῦται καὶ τρανότερον ἀπηχεῖ: Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς

dia incubuerunt, ex ſeptem unum ſe Prochorum ſequi iuſſit, ut quæ ſibi divinitus ſuggeſta, iſte viciſſim dictata patefaceret. Conſcenſo iam montis vertice, vultum Samuelis inſtar erectum, manus inſtar Moſis efformatas habuit, mentemque à ſenſibus ſeiunctam, totam ad delicias levavit ſuas. Exinde quænam? Horrenda tonitrua iugiter crepantia, pavores inſuper, & fulgura repentè micantia. Quorum ſi quis iconas dixerit, quæ ſub Moſe priùs multò acciderunt, ubi Deum conveniens tabulas accepit, næ is à veritate non aberrârit. Ad hæc ruiturus fuit in terram, & exanimis quaſi Prochorus huiuſmodi viſis ferendis impar; Iohannes autem inconcuſſus ſtetit, amore metum longiùs arcente. Tandem tonitru in vocem formatur, crepatq; ſonantiùs: *In principio verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Speculationi Pro-

τὴν ὁ λόγος. Πλυσίον τῆς θεηρεμοσύ-
νης ὁ Πρόχορος τὸ μὲν φῶς διορῶν, καὶ
ὑπότρομος ὢν, ἀκούων δὲ οὐδενὸς, ὅτι
μηδὲ οἱ μετὰ Παύλου καὶ Μωσέως ποτὲ
τῶν ἐκείνοις μυσταγωγουμένων. Γλῶσσα
τῆς βροντῆς ὁ Θεολόγος. Καὶ ὁ μύστης
μικρὸν τοῦ δέους ἀνενεγκὼν, ὑποτρεμού-
σῃ χειρὶ τὰ ἐκεῖθεν διαχαράττει, ἕως
ἀπηρτίσθη τὸ εὐαγγέλιον. Επειτα ὑπο-
χωροῦσι τὰ δείματα, καὶ τοῖς ἐπὶ γῆς ἀ-
ποκαλύπτονται τὰ οὐράνια. Οψὲ καὶ ἀπὸ
τοῦ ὄρους κάτεισιν ὁ Ιωάννης, τὸν καινὸν
νόμον ἐγχειρισθεὶς, ὡς ὁ θεόπτης πά-
λαι τὰς πλάκας Μωσῆς, καὶ δίδωσι
φέρων τοῖς αἰτησαμένοις. Ουτω τοι-
γαροῦν ὃν εἰλήφει νόμον καινὸν ἐγχειρί-
σας ἐκείνοις, αὐτὸς μὲν βίᾳ, καὶ ἀκόντων
νησιωτῶν παρέπλει δ᾽ ὅμως τὴν Εφε-
σον. Η δὲ ὥσπερ οἱ τῇ τῶν ὀφθαλμῶν
στερώσει διὰ μακροῦ κατεχόμενοι, εἴ-
ποτε ἀποθέσθαι δυνηθεῖεν τὴν νόσον, ἥ-
διον ὁρῶσι μᾶλλον τὸν ἥλιον : οὕτω
καὶ τὸν ἀγαπητὸν ἀπολαβόντες τοῦ Χρι-
στοῦ οἱ Εφέσιοι, καί τι καὶ ποθεινότε-
ρον διατίθενται. Τί τοίνυν ἐκεῖνος ;
Καίτοι πολλὰ πολλάκις καμὼν, οὐ-

chorus vicinior, viſo lumine ſubtremuit, audivit tamen neminem. Vt quondam qui Paulo & Moſi iiſdem ſacris initiatis affuerunt. Lingua tonitrui Theologus. Cui myſta nonnihil à pavore reſpirans, inde uſque ad finem Evangelii ſubtremula manu perſcripſit omnia. Poſtmodùm metus evaneſcunt, & terrenis cœleſtia revelantur. De monte etiam deſcendit Iohannes novam in manibus legem præferens, ut Dei olim inſpector Moſes, quam Patmæanis dedit continuò. Lege data invitis inſularibus Epheſum adnavigavit. Quæ appulſu eius cognito perinde ſe habuit, ac qui oculis aliquamdiu laborârunt. Vt enim hi deterſa demum caligine, depoſita cæcitate, iucundiùs ſolem intuentur: ſic cum ſuis illa Epheſiis redeuntem Chriſti amaſium ſuaviùs excepit. Et quid autem iſte? Etiamſi multùm multoties ſudâſſet, nec tamen oculis ſomnum, nec palpebris conniventiam, nec temporibus quietem in-

δίδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς ὕπνον, καὶ τοῖς βλεφάροις νυσταγμὸν, οὐδὲ τοῖς κροτάφοις ἀνάπαυσιν. Ἀλλὰ παρακαλεῖ μὲν τὸν λαὸν, ζηλοῖ δὲ κατὰ τῶν ἀπειθῶν, ἐπανάγει τοὺς ὑποσκελισθέντας τῇ πλάνῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀποσοβεῖ τοὺς ἐπεισκωμάσαντας τῇ ποίμνῃ θῆρας μετὰ τὴν αὐτοῦ ὑποχώρησιν, καὶ ἀνακαλεῖται τὸ ποίμνιον. Οὕτω τὰ κατὰ τὴν Ἔφεσον διαθέμενος, ἐπὶ τὰ πλησίον ἄπεισιν ἔθνη, ἐνταῦθα μὲν ἐπισκόπους καταστήσων, ἐνταῦθα δὲ καὶ ὅλας ἐκκλησίας τῷ πνεύματι διδάξων σημαίνεσθαι. Ἀλλ' ὧδέ με τοῦ λόγου γενόμενον, τὸ τῆς γενναίας ἐκείνου ψυχῆς, καὶ φιλανθρώπου εἰσέρχεται. Ὃ καὶ ἄνωθεν ἀναλαβὼν, ὡς αὐτὸς Κλήμης ὁ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίας πρεσβύτερος, ἀνὴρ τἄλλα τε θαυμαστὸς, καὶ δὴ καὶ τὸν λόγον ἐπαινετὸς, ἐν τῷ, Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος λόγῳ φησὶ, διηγήσομαι. Ἀφικόμενος γὰρ Ἰωάννης μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Πάτμου κάθοδον, ἐπί τινα τῶν οὐ πόῤῥω πόλεων (ἧς καὶ τὴν κλῆσιν ἔνιοι λέγουσι) καὶ τὰ μέτρια τοὺς ἀδελφοὺς ἐν ταύτῃ

dulsit. Verùm in eo erat unicus, ut monita plebe contumaces acriùs corriperet, errore supplantatos ad veritatem reduceret, & abactis, quæ post discessum ipsius gregem invaserant, feris, gregem refocillaret. Singulis in Epheso accuratè ita dispositis, ad finitimas movet gentes, alibi episcopos creaturus, alibi integras ecclesias spirituali doctrina obsignaturus. Cæterùm huc mihi orationis provecto subit generosa ipsius anima & benevola non indignum facinus. Cuius ego narrationem antiquitus desumptam, prout eam Clemens Alexandrinæ quondam Ecclesiæ presbyter, vir utique tum aliâs mirabilis, tum in dicendo egregiè spectatus retulit, referam. Occurrit autem in homilia, Quis divitum salvetur, inscripta, ad hunc modum. Iohannes in reditu à Patmo urbem haud longè dissitam ingressus (quam nonnulli nominârunt) ubi fratres in ea pio aliquantulùm fovisset consilio, invenit inter cæ-

διαναπαύσας, εὑρίσκει τινὰ νεανίσκον ἐκεῖ τὸ μέγεθος μέτριον, τήν τε ὄψιν ἀστεῖον. Καὶ τῇ διορατικῇ τοῦ πνεύματος ἐνεργείᾳ τὴν ἐκείνου τῆς ψυχῆς εὐγένειαν, καὶ τοῦ ἤθους τεκμαιρόμενος τὴν ἐλευθερίαν, εὐλογίαις τε μεταδίδωσι τῷ νεανίσκῳ, καὶ πρὸς ἀρετὴν ἱκανῶς ὑπαλείφει αὐτὸν, καὶ διανίστησιν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἀποδημεῖν ἔμελλεν ἤδη, καὶ ἑτέρωθι μετιέναι, ἵνα καὶ γῆν τῷ κηρύγματι, καὶ νῆσον πᾶσαν ἐπέλθῃ, καὶ θάλασσαν, τῷ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ τὸν νεανίσκον, ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦ Χριστοῦ μάρτυρος, παρακατατίθεται: πολλὰ περὶ τῆς ἐκείνου παιδείας, καὶ ἀγωγῆς αὐτοῦ ἐπισκήψας. Ὁ δὲ ἐδέξατό τε προθύμως, καὶ ὑπερβαλέσθαι αὐτὸν ὑπέσχετο τῇ περὶ τὸν νεανίσκον ἐπιμελείᾳ. Εἶτα ὁ μὲν πρὸς τὴν Ἔφεσον ἀπαίρει, ὁ δὲ οἴκαδε τὸν νεανίσκον παραλαβὼν ἔτρεφεν, ἐπαίδευεν, ἐπεμέλετο, τέλος ἐβάπτισεν. Ὡς δὲ τὴν τοῦ κυρίου σφραγῖδα, τὸ ἀσφαλὲς αὐτῷ ἐπέβαλε φυλακτήριον, τὸ λοιπὸν ὑφῆκε τῆς φυλακῆς. Τὸν δὲ πρὸ ὥρας λαβόμενον ἀνέσεως ὑποδύονται τινὲς ἥ-

teros iuvenem, staturæ illum mediocris, formæ verò ad civilitatem compositæ. Cuius & animæ excellentiam, & morum ingenuitatem spirituali cõiectans perspicacia, cœlestem desuper imploravit gratiam, & ad virtutem diligentiùs instruendo, incitavit. Sed iam aliô migraturus, ut omnes terras, insulas, maria sua prædicatione lustraret, urbis episcopo iuvenem, ecclesia priùs & Christo invocatis testibus, multisque insuper de educatione eius præmonitis, commendavit. Ille commendatum accepit lubens, & impendiò se magis curaturum spopondit. Dehinc Ephesum Iohannes proficiscitur. Episcopus verò adolescentem suis ædibus exceptum aluit, instituit, observavit, tandem & baptizavit. Sed cùm dominicæ etiam crucis signaculo tutissimi instar præsidii muniisset, de cætero remisit curam. Huius autem in consuetudinem prematura potiti licentia, ex coætaneis aliqui, animos effrænes, & in-

λικας, τὰς ὁρμὰς ἀχάλινοι, καὶ ἀνάγωγοι. Καὶ τὸ πρῶτον ἐπαγωγὸν εἰς κακίαν, φιλοτίμοις ἑστιάσεσι καὶ τραπέζαις ὑποποιοῦνται τὸν νέον. Τὰ δὲ ἐντεῦθεν ὁποῖα; Λεία γὰρ καὶ καταντὴς ἡ τῆς κακίας ὁδὸς, καὶ τὸν τὴν πρώτην αὐτῆς ἀψάμενον, πάνυ ῥᾴδιον, δι' ὁμαλοῦ τοῦ παντὸς, εὐθὺς κατενεχθῆναι πρὸς τὸ ἀκρότατον. Ταύτῃ τοι καὶ νύκτωρ ἐπὶ λωποδυσίαν ἰόντες, τὸν νεανίσκον ἐπάγονται. Ὁ δὲ ὑποτυφόμενος ἤδη πρὸς τὸν τῆς λῃστείας ἔρωτα, καὶ τῇ τῶν χρημάτων ἐλπίδι τὴν ὁρμὴν παραθήξας, οὐδὲν ἔτι μικρὸν ἐνενόει. Διὰ μέγεθος φύσεως ἀμέλει, καὶ λῃστῶν ἑταιρείαν, τοὺς περὶ αὐτὸν, ἐπεδείξατο. Λῄσταρχος δὲ πρῶτον οὗτος ἦν βιαιότατος. Μετὰ δὲ ταῦτα τῇ πόλει καὶ αὖθις ὁ Ἰωάννης ἐπιδημήσας, ἐπεὶ τἄλλα, ὧν ἕνεκεν ἧκεν, ὡς τὸ εἰκὸς, κατεστήσατο, ἄγε δῆτα, πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, φησὶ, τὴν παρακαταθήκην ἀπόδος ἡμῖν, ἣν ἐγώ σοι, καὶ Χριστὸς, ὑπὸ μάρτυρι ἐκκλησίᾳ παρακατεθέμεθα. Τὸν δὲ χρήματα εἶναι τὰ ἐπιζητούμενα οἰηθέντα, πρῶτα μὲν ἔκπληξις εἶχεν, ἃ μὴ συνήδει λαβὼν, ἀπαιτούμενον, καὶ μήτε πιστεύειν ἐφ' οἷς οὐκ

domiti ſubrepſere. Et unde illecebrarum fuere initia, lautis epulis ſplendidisq́ue menſis iuvenem conciliârunt. Exinde quænam ſecuta? Lævis enim adeò & præceps eſt ad nequitiam via, ut qui vel tetigerit modò, facillimum ei ſit inceſſu pari extremitatem uſq; momento pertingere. Iidem ipſi noctu euntes prædatum, & hunc unà ſecum abduxerunt. Qui latrocinii tûm amore incenſus, tum ſpe etiam allectus pecuniæ, nihil iam humile ſapuit. Ex eo autem evaſit inſolentior, quòd præter altum ſpirantem naturam, ſatellitio ſtipatus fuerit latronum. Quæ in uno omnia coeuntia archiprædonem fecerunt immaniſſimum. Poſthæc reverſus ad civitatem Iohannes, ubi alia, quorum cauſa venerat, ſibi ut videbatur, optimè feciſſet, age (inquit epiſcopo) & tu redde nobis depoſitum, quod ego tibi, & Chriſtus, eccleſia teſte, commiſimus. Hunc verò pecunias ſibi ignotas popoſciſſe ratum, vehemens primum cœpit

ἔχει, μήτε ἀπιστεῖν Ἰωάννῃ δυνάμενον. Ὡς
δὲ τὸν νεανίσκον, εἶπεν, ἀπαιτῶ, καὶ
τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ψυχὴν, μύχιόντι στε-
νάξας ὁ πρεσβύτης, ἐν θερμοτέρῳ τῷ
πνεύματι, καὶ ὑποδακρύσει ἐλεεινὸν,
ἐκεῖνος, ἔφη, τέθνηκε. Ποτὲ δὲ, καὶ
πῶς, καὶ τίνα θάνατον ἐρωτηθεὶς, Θεῷ
τέθνηκεν, εἶπε, λῃστεύειν ἑλόμενος,
καὶ ὄρος ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας οἰκεῖν, καὶ
τῆς ἡμετέρας περὶ αὐτὸν ἐπιμελείας,
καὶ τῆς φροντίδος, τὴν μετὰ κακούργων
μᾶλλον διατριβὴν ἀσπασάμενος. Ὁ δὲ
λίαν ἐπὶ τούτῳ περιπαθήσας, ἦπου καλόν γε,
ἔφη, φύλακα σε τῆς τοῦ ἀδελφοῦ ψυχῆς κα-
ταλέλοιπα. Ἀλλ᾽ ἵππος δὴ παρέστω, καὶ
ἡγεμὼν δεδόσθω μοι τῆς ὁδοῦ. Καὶ αὐτίκα
ἐπιβὰς, ἤλαυνεν ὅλαις ἡνίαις, τὸ τοῦ ἵπ-
που τάχος πρὸς τὴν αὐτοῦ σπουδὴν, ἧττον
εἶναι οἰόμενος. Καὶ δὴ τὸ ὄρος κατα-
λαβὼν, ὑπὸ τῆς προφυλακῆς τῶν λῃστῶν
μὴ παραιτούμενος, μηδὲ φεύγων ἁλίσκε-
ται. Καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐλήλυθα, καὶ ὡς
τὸν ἄρχοντα ὑμῶν, ἀγάγετε με, φησίν.
Ὁ δὲ ἐπειδὴ τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι τὸν Ἰω-
άννην ἔγνω, φεύγει μὲν αἰδεσθεὶς, διώκε-
ται δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ γήρως, ἐπιλαθόμε-

consternatio: ut qui nec Iohanni ob non acceptas fidere, nec omnino tamen, tantus cùm esset, diffidere potuerit. Sed cùm ille, Iuvenem deposco, fratrisq; tui animam, retulisset, episcopus ferventiori spiritu profundùm ingemiscēs, & amarùm simul flens, ille (inquit) est mortuus. Quando autē, & quomodo, & quo mortis genere vicissim interrogatus, Deo mortuum respōdit: amplexum enim latrocinia ecclesię montē, & suę in ipsum curæ maleficorum consuetudinem prætulisse. Eapropter vehementissimè succensens Apostolus, Pulchrum ego te (ait) fraternæ animę custodem reliqui. Verùm accingite mihi equum, ducemq; unà prębete itineris. Et sine mora conscēso equo fusis habenis ferebatur, huius celeritatem præ illius studio lentam nimis existimans. Vbi montē occupavit, ab antesignanis furum nequicquam fugiens, prehensus est: Et ob hoc ipsum (inquit) veni, vestrumque me. quæso vos ad principem perducite. Iuvenis cùm fuisse hunc

γοῦ καὶ τοῦ κατὰ κόσμον κινήματος; Εἶτα μέγα τι, καὶ βαρὺ φθεγξάμενος. Τί με τέκνον, εἶπε, τὸν πατέρα φεύγεις τὸν σὸν; Αἰδέσθητι τὴν ἐμὴν πολιὰν, τὸ τῆς σῆς ἡλικίας ἄνθος ἐλέησον. Ζωῆς ἐλπὶς ἔτι σοι περιλείπεται. ἐγὼ τὸν ὑπὲρ σοῦ λόγον ὑφέξω, στῆθι κατὰ χώραν τέκνον. Χριστὸς ἀπέσταλκέ με πρὸς σέ. Τούτων ἀκούσας ὁ νεανίσκος, πρῶτα μὲν ἔστη τῷ ἐδάφει ἀτενὲς ἐνορῶν, μηδὲ ὑπ' αἰδοῦς ἀνανεῦσαι δυνάμενος. Εἶτα δίδωσι τὰ ὅπλα τῇ γῇ, καὶ οἰκτρόν τι, καὶ περιπαθὲς ἀνοδύρεται, καὶ προσελθόντα περιβάλλει τὸν γέροντα. Ποίων μὲν διὰ τὰς οἰμωγὰς, οὐ στεναγμῶν; ποίων δὲ διὰ τὰ δάκρυα, θρήνων οὐκ ἄξιος; Μόνην ἀποκρύπτει τὴν δεξιάν. Ηδεῖτο γὰρ αὐτῷ καὶ ταύτην ἐνθεῖναι, ἣν μιάμασι τοσούτοις, καὶ λῃστείαις ἐμόλυνεν. Ο δὲ οἷα πατὴρ φιλοστοργίᾳ τὰ σπλάγχνα βαλλόμενος, ἐγγυᾶται τὴν ἄφεσιν, ἵλεων ὑπισχνεῖται τὸν δικαστὴν, καὶ τῆς δεξιᾶς λαβόμενος καταφιλεῖ, καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐπανάγει τὸν νεανίσκον. Εἶτα δαψιλεῖ μὲν τῇ προσευχῇ χρώμενος, διαρκεῖ δὲ τῇ νη-

ipſiſſimum Iohannem exploratè noſ-
ſet, pudibundus aufugit. Fugientem
ſenex inſequitur, omnis in motu con-
cinnitatis immemor. Demum alta &
ſonora voce compellans, Quid me filî
(inquit) patrem declinas tuum? Æta-
tis meæ canitiem reverere, tuę florem
miſerendo intuere. Adhuc tibi vitæ
ſpes ſupereſt. Ego tui apud Deum par-
tes agam, tuęq; à me rationes expetē-
tur. Tantùm loco ſubſiſte filî. Chriſtus
enim me ad te deſtinavit. His primùm
auditis, adoleſcens vultu ſtetit in terrā
defixo, quem præ pudore attollere nō
potuit. Dein arma ſolo proſternens
flevit acriùs, ululavit intenſiùs, a-
deoque ad ſe venientem, quem pri-
ùs aufugerat, amplexus eſt ſenem.
Quo non ille pro tanto luctu, dignus
luctu, pro tanto eiulatu, dignus e-
iulatu? Verùm inter cœtera, qui-
bus venientem coluit, obſequia, dex-
terā occultavit. Verebatur enim hanc
ei manum inſerere, quam tot an-
tè piaculis, & latrociniis infecerat.
Ille denuo pius ut pater amoris vi-

ςεῖφ πρεσκαςτερῶν, καὶ τὴν τῆ νεανίσκε ψυχὴν, ποικίλοις λόγων ἐπάσμασιν, οἷα τισὶ φαρμάκοις, καταμαλάτ]ων, ὃ πρότερον ἀπεδήμησε, πρὶν ὅτε δὴ τέτῳ τὴν πρώτην ὑγίειαν ἐχαρίσατο: μέγα τι τῷ βίῳ ὑπόδειγμα καταλιπὼν εἰς μετάνοιαν. Καὶ τῦτο μὲ τοιῦτο, καὶ ὕτω τῦ μὴ λαθεῖν ἄξιον. Εκεῖνο δὲ καὶ λίαν μεῖζον πολλῷ, καὶ παραδοξότερον, καὶ αὐτόθεν, τῆς φιλανθρώπε ψυχῆς τὴν συμπάθειαν, κὴ τὴν ἰχὺν ἐνδεικνύμενον. Λέγεται γὰρ τινὰ κατ' ἐκεῖνο καιρῦ τῶν πιςῶν, ἀρκύντως πρότερον τῦ βίυ, κὴ ὐκ ἐνδεῶς ἔχοντα, εἰς ἔσχατον μετὰ ταῦτα πενίας καταπεσεῖν, ὡς κὴ πλήθει περιεςοιχεῖσθαι χρεῶν, κὴ μυρίυς δανειςὰς ὑποβλέπεσθαι, κὴ ὥσπερ τι θήραμα ῥινηλατεῖσθαι πάλιν ὑπ' ἐκείνων, κὴ ἀνιχνεύεσθαι: κὴ αὐτῶν ἐν ἀπορίᾳ περιέναι τῶν ἀναγκαίων. Αλλὰ γὰρ μετὰ τ̃ αἰσχύνης, ἣν ἐπὶ ταῖς τ̃ δανείων εἰσπράξεσιν ἀθλίως ὑφίςατο, ἔτι κὴ τὴν ἐκ τ̃ ἐνδείας ἀνάγκην ὐ φέρων ὁ ἄνθρωπος, ἐπὶ τὸν θάνατον ἔγνω καταφυγεῖν. Καὶ τῦτον ἑαυτῷ ταχὺν ἐλθεῖν ἐπηρᾶτο, εἴπως τὴν ἐντεῦθεν πενίαν, καὶ τὴν τῶν χρεῶν

ſcera indutus, ſpondet veniam, pollicetur iudicem propitium, dexteramq; eius exoſculans, reducit ad eccleſiam. In qua, fuſa orationum ubertate, & cōtinuis ieiuniis, & variis ſanctiſſimi eloquii incantamētis, quaſi pharmacis quibuſdam, iuvenilem animam demulcens, abſceſſit inde non priùs, quàm priorem ei ſanitatem reſtituiſſet. Inſigni utiq;, & ſanè magno vitæ noſtræ, ad ſectandam pœnitentiam, relicto exemplari. Atq; hoc perinde ſe habuit, & ut habuit, memoratu digniſſimum. Illud autem excellentius multò, & mirandū magis, quo de iam ſum verba facturus. Verè enim nobis indulgentiſſimæ animæ ſympathiam, vimq; repręſentat. Ferūt ſub id tempus fidelem quendam, cui vita priùs ſatis integra, eô demum extremæ paupertatis recidiſſe, ut infinitis obæratus, infinitos conſpiceret creditores, feræque inſtar ab iiſdem ipſis velut indagine cinctus, peteretur. Nec iis tantū non erat ſolvendo, ſed ne res quidem apprimè ad vic-

πλῆθυν διαλύσειεν. Ἐπεὶ δὲ οὗτος αὐτόματος οὐ παρῆν, σύντομόν τινα ὁδὸν ἐπὶ τοῦτον ἐξεῦρε. Καὶ ὃν μάλιστα ᾔδει δεινότατον τὰς φαρμακείας τηνικαῦτα, καὶ γόητα, τὴν θρησκείαν Ἑβραῖον, παρὰ τοῦτον ἐλθὼν, ἀνακαλύπτει τε αὐτῷ τὰ τῆς γνώμης, καὶ δεῖται, ὡς δυνατὸν, συλλαβέσθαι αὐτῷ τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ κοινωνὸν αὐτῷ γενέσθαι τοῦ σφετέρου θανάτου. Καὶ ὃς ὑπηρέτης εὐθὺς εὑρίσκεται πρόθυμος, καὶ φάρμακον αὐτῷ δίδωσι, καὶ τὴν τοῦ βίου καταστροφὴν ὑποτίθησι. Ὁ δὲ λαβὼν ἄθλιος, ἐπανήκει πρὸς τὴν οἰκίαν. Πολλαῖς δὲ παλαίων ἐννοίαις, καὶ φροντίσι διπλαῖς μεριζόμενος, καὶ νῦν μὲν τοῖς τῇδε τερπνοῖς, καὶ τῇ τῆς παρούσης ζωῆς ἐπιθυμίᾳ θελγόμενος, νῦν δὲ τὰ τῶν δανείων πλήθη, καὶ τἄλλα τὰ ἐκ τῆς ἐνδείας δυσχερῆ σκοπούμενος, ἀμηχανίας μέσος ἐσχάτης ἵστατο. Ὅτε μὲν γὰρ πρὸς τὸ γλυκὺ τοῦτο φῶς ἀπεῖδεν, ἀπέγνωκε τοῦ φαρμάκου: ὅτε δὲ πρὸς τὴν περιεστῶσαν πάντοθεν ἀπορίαν, καὶ τὴν ἐγκαθημένην τῇ ψυχῇ μέριμναν, κατετόλμα τῆς τελευτῆς. Ὅμως ἡττήθη τῆς ἀνάγκης, καὶ ὅπως τῶν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγείη ἀνιαρῶν, καὶ αὐτῆς ἀπαλ-

tum necessarias, habuit unde emeret. Cum igitur tantæ penuriæ vim & tam infœlicem infamiæ notam ex repetitis pecuniis inustã sibi ferre non posset, de morte unicè cogitavit. Quã celerrimam peroptans ut utrique malo uno momento mederetur, ubi non advolavit ultronea, rationem aliam invenit expeditam. Ea enim ætate veneficij quem novit scientissimum professione Iudæum aggressus, pandit ei mentis intima, precatur quã strenuè potest, conatum adiuvet, suamq; in hac carnificina operam accõmodet. Ille se ministrum sine mora lubẽtissimum prębens, dato pharmaco adesse monet vitę catastrophẽ. Misellus accepto domum revertitur. Vbi cum pridianis illis cogitationibus & gemino curarũ vortice cõfligit. Nunc enim prę sentis vitę dulcedine ac studio permulsus, nihil vita antiquius opinatur: nũc rursum alieni ęris immensitatem, suęq; penurię angustias respiciens, animi planè dubius pẽdebat, & anxius. Quamdiu lucem hanc suavissi-

λαγῆναι τῆς ζωῆς εἵλετο. Αμέλει καὶ τὸ φάρμακον ἐγχέας, καὶ ἄκροις τὴν κύλικα δακτύλοις λαβὼν, ἐπείπερ ἡ ψυχὴ αὐτῷ ἐ προσίετο, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εἶχε περιδεῶς, καὶ συνεχὲς ἔνδον ἡ καρδία ἐπάτασσε, τέλος τὴν συνήθη Χριστιανοῖς τοῦ σαυροῦ σφραγίδα τῷ φαρμάκῳ διατυπώσας, καὶ καταμύσας εὐθὺς καὶ πιὼν (ὦ τῆς μεγάλης καὶ θαυμαστῆς σου Χριστὲ δυνάμεως) ἀπαθὴς ἔμενε, τοῦ σαυροῦ τὴν τοῦ φαρμάκου δύναμιν ἀνελόντος. Ως δὲ τῇ ὁμοίᾳ καὶ αὖθις ἀνάγκῃ συνείχετο, καὶ τοῖς αὐτοῖς δανεισαῖς ἐπολιορκεῖτο, τὴν τε ψυχὴν ἐδὲν ἧττον εἶχε τῇ προτέρᾳ πιεζομένην ἐνδείᾳ, καὶ ἀπαλλαγὴν μὲν ἐκ παντὸς τρόπου τῶν παρόντων ἐπιζητοῦσαν, ὀκλάζουσαν δὲ πρὸς δεύτερον φάρμακον, καὶ πρὸς τὸν θάνατον ἀναδυομένην, ἀλλὰ τὸ μὴ τῶν ἐν χερσὶ δυσχερῶν ἐλευθερωθῆναι, βαρύτερον εἶναι κακὸν καὶ αὐτὸ πάλιν θανάτου κρίνας, πρόσεισι τῷ γόητι. Καὶ αὖθις ἐκεῖνον καὶ ἄλλο πάλιν αἰτεῖ φάρμακον, κακῷ τὸ κακὸν ἰώμενος, οἷα τοῦ προλαβόντος ἐδὲν

mam intuebatur, venenum respuit: quoties verò circumstantem undique calamitatē, & animæ paulò altiùs insidentem curā, mori percupiit. Cessit igitur tandem necessitati victus, illud in optimis ducens, ut præsenti miseriæ cum vita finem imponeret. Quare infuso veneno, calicē extremis iam digitis contrectans, cum timibunda refugeret anima, & cor subinde palpitaret interiùs, cruce nobis Christianis quàm familiari, potionem signavit. Statimq́ue occlusis bibens oculis (quæ tua magna est ac miranda Christe potentia) inconcussus stetit, hac illius vim perimente. Sed verò ubi eædem rediere angustiæ, & iidem adhuc creditores obsedere miserum, & eadem penuria nihilo seciùs afflixit, pertæsus sui, remedium petiit undecunque. Et quia, etiamsi mortis paventior ad secundam potionem exhorresceret, tot tamen malis non eximi, malum ipsa morte gravius iudicavit, secundò petit venefi-

πρὸς τὴν χρείαν ὀνήσαντος, ἅτε τῆς φύ-
σεως αὐτοῦ περιγινομένης. Ταύτην γὰρ
ἐμποδὼν γενέσθαι τῇ τοῦ φαρμάκου ἐνερ-
γείᾳ ὁ μάταιος ἔλεγε, μὴ συνιεὶς, ὅτι
σταυρὸς ἦν κἀνταῦθα τὸν θάνατον ἀ-
ναιρῶν, ὃ καὶ πολλῷ τούτου δυνατώτερον,
ὄφιν καθελὼν πρότερον. Ο γόης τοί-
νυν ἐκεῖνος, καὶ φαρμακὸς ἄνθρω-
πος, τοῦ φαρμάκου καὶ αὐτὸς ἀσθέ-
νειαν καταγνοὺς, δεύτερον ὀρέγει τούτῳ
τοῦ προτέρου πολλῷ δραστικώτερον. Ως
δὲ καὶ πάλιν ὅικοι γενόμενος, καὶ
πίνειν αὐτὸ μέλλων, τῷ προτέρῳ δέ-
ει, καὶ τῇ ἀγωνίᾳ, καὶ ταῖς διπ-
λαῖς ἐκείναις φροντίσιν ἐπάλαιε, καὶ
ἱδρῶτι πανταχόθεν περιεῤῥεῖτο, καὶ ὑ-
πότρομος ἦν, εἶτα καὶ τῇ τοῦ σταυ-
ροῦ σφραγῖδι συνήθως ἐπισφραγίσας τὴν
κύλικα, καὶ πιὼν, κακοῦ ἀπαθὴς ἦν
ἔτι, ἐξεπλήττετο μὲν καὶ αὐτὸς,
συμβαλεῖν τὴν αἰτίαν οὐκ ἔχων, καὶ
δεινῶς τοῖς τῆς ἀμηχανίας κέντροις
ἐβάλλετο. Ουδὲ πω γὰρ συνιδεῖν εἶ-
χεν, ὡς ἡ τοῦ σταυροῦ ἐνέργεια ἦν, ἡ
ἀποσβεννῦσα τοῦ φαρμάκου τὴν δύνα-
μιν, ἄνθρωπος τῷ τῆς ἀθυμίας πολλο-

cum. Rogat, perpulchrè unò aliud incommodum sanaturus, aliud ut sibi pharmacum præbeat: superius enim illud naturæ suæ impar, nequicquam profuisse. Ita parum dextrè vim veneni retusam obtusus homuncio interpretatur; ignorans scilicet crucem mortis aculeum fregisse, potentiam enecâsse, quæ potentiorem ea diabolum sustulerat priùs. Nec vero solus erravit, erravit iuxtà præstigiator: qui illius alterius debilitate incusata, secundum iam præbet valentius multò. Accepto iste rursum ad ædes suas convolat: ubi sumpturus antiquo cum pavore, & geminis illis curis luctatur; totus sudore manat, totus contremiscit. Sed cùm cruce, suo more, poculum signâsset, bibensque denuo illæsus perstitisset, obstupuit vehementer, iam planè inops consilii, & causæ omnino coniectandę nescius. Non enim adhuc pervidere potuit huius, illius energiam extinguentem, homo mœrorum & calamitatũ

γει, καὶ τῷ τῶν συμφορῶν βαπτιζόμε-
νος, καὶ μηδὲ ἀνανῆψαι μικρὸν, μη-
δὲ τῶν ἐν ποσὶν αἰσθέσθαι δυνάμενος.
Ενθεν τοι καὶ παρὰ τὸν Εβραῖον ἄπεισι
καὶ αὖθις, καὶ τὰ αὐτὰ τοῖς προτέροις
ἀπαγγέλλει. Τοῦ δὲ καὶ αὐτοῦ καταπλα-
γέντος, καὶ πολὺν χρόνον ἐπὶ τῷ πράγμα-
τι διαπορουμένου, εἶτα καὶ τινὰ φωρᾶσαι ζη-
τοῦντος αἰτίαν, δι' ἣν οὗτος ἀστοιχαίη τὸ φάρ-
μακον (γόης γὰρ ἐκεῖνος, καὶ τὰ τοιαῦτα τε-
χνίτης) ὅπως τε, καὶ τίνα τρόπον εἰς τὴν
οἰκίαν ἐπανιὼν, τοῦ φαρμάκου μεταλαμ-
βάνοι, κατὰ μέρος ἕκαστα διεπυνθάνετο.
Ὡς δὲ οὐδὲν πλέον οὗτος εἰς τὴν οἰκίαν ἀφικ-
νούμενος, πράττοιμι (ἔφη) πλὴν ὅτι δὴ τῇ
κύλικι ἐγχέας τὸ φάρμακον, εἶτα καὶ μι-
κρὰ ὀκλάσας, καὶ ἀγωνίᾳ τὴν καρδίαν δι-
ασεισθεὶς, τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ (οἷα δὴ
συνήθως Χριστιανοῖς φιλεῖ γίνεσθαι) διὰ
τὴν δειλίαν τὴν κύλικα σφραγισάμε-
νος, καὶ μύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ-
το πίνοιμι. Ὡς μόνον σταυροῦ κλῆσιν
ἐνταῦθα ὁ Εβραῖος ἀκούσειε, συνῆκεν
εὐθὺς ὅπερ ἦν, τὸν σταυρὸν εἶναι τὸν ἀ-
ναιροῦντα τοῦ φαρμάκου δύναμιν. Ἵνα δὲ
μὴ ψιλὴ τὸ πρᾶγμα μόνον ὑπόληψις

pelago immersus, nec vel tantisper ad se rediens quæ coram erant, comprehendere. Quocirca venesicum petit tertiò, eademq; renuntiat prioribus. Ille attonitus, & aliquamdiu hæsitans, causę tamen alicuius explorandæ (utpote incantationum artifex) cupidior, quam rationem, & quas in sumendo pharmaco circumstantias adhibuisset, sigillatim singulas percunctatur. Subjicit Christianus: Vbi domum me recepi, misso in calicem veneno, incipit mihi animus paulatim deficere, & cor subinde pavibundum quassari. Statimq; calicem (ut in timore abigendo solemus Christiani) signatum cruce occlusis dein oculis exhaurio. Audita crucis mentione subolfecit illicò Iudæus, quid eousq; veneni efficaciam sustulisset. Et ne nuda res coniectura videretur, ad fidem faciendam aliquo experimento opus censuit. Expertus igitur in quodam è suis cane, confestim vidit peremisse

ἢ, καὶ πίστεως δεῖται τινός. Καὶ τινὶ τῶν κυνῶν ἐκείνου μεταδοὺς τοῦ φαρμάκου, τοῦτον μὲν ἀναιρεῖ αὐτίκα. Ὁ δὲ Ἑβραῖος μηκέτι πλειόνων δεηθεὶς ἀποδείξεων, τὴν πάτριον ἐξομοσάμενος αἵρεσιν, τῇ ἀληθείᾳ προστίθεται. Καὶ τοῦτο πρῶτον ἀναιρεῖ τὴν ἀπάτην, καὶ φάρμακον ὡς ἀληθῶς γίνεται τῷ κεχρημένῳ, τρόπον ἕτερον, τῆς προτέρας ἐκείνου γοητείας φανὲν δηλητήριον, τεκμήριον τῆς μεταβολῆς ἱκανόν. Πρόσεισι τῷ τοῦ Χριστοῦ μαθητῇ, τῷ τῶν πλανωμένων ὁδηγῷ. Τῇ πολυφθόγγῳ τοῦ πνεύματος σάλπιγγι, καταμηνύει τὴν ἐπιβουλήν, ἐλέγχει τὴν ἄνοιαν, δημοσιεύει τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο μυστήριον, θριαμβεύει τὴν τῆς προτέρας ἀπάτης ἀσθένειαν. Ὁ δὲ καὶ δέχεται προσιόντα, καὶ τὴν μετάνοιαν ἐπαινεῖ, καὶ παραινέσεσιν αὐτόν, καὶ συμβουλαῖς ἀσφαλίζεται. Εἶτα καὶ ἀναγεννᾷ διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τῷ τῶν ὅλων οἰκειοῦται δεσπότῃ. Ἀλλὰ μὲν οὐδὲ τὸν τῷ Ἑβραίῳ τῆς μεταβολῆς αἴτιον, ὁ τῆς κοινῆς οἰκονόμος σωτηρίας, οὕτω κακῶς ἔχοντα περιεῖδεν. Ἀλλὰ τὴν αἰτί-

Nec plures ille moratur demonſtrationes. Viſa hac una patrium cultum eiuravit, in noſtrum verumque tranſijt. Ita verè fuit hoc pharmacum, prioris impoſturæ pharmacum, incantationis remedium, & ſubſequentis ſimul mutationis inſigne ſpecimen. Exinde Chriſti diſcipulum palantium ducem aggreditur. Cui multiſona ſpiritus tuba ſtructas ſibi non ita pridem narrat inſidias, arguit dementiam, impium veneficii evulgat myſterium, & in aviti deniq; erroris imbecillitatem triumphando invehitur. Iohannes venientem excepit candidè, laudataque eius pœnitentia, præceptionibus inſuper piiſsimis obmunit. Et tandem baptiſmi latice regenitum, univerſi huius domino conciliavit. Sed neq; mutationis autorem Iudæo, communis ille ſalutis œconomus, ita malè habentem, neglectum ire patiebatur. Verùm cauſa cognita, quampropter ſua ſponte ceſsiſſet vita,

αν μαθὼν, ἥτις αὐτὸν εἰς τοῦτο κινδύνου ἤγαγε, καὶ δι' ἣν ἑκὼν καὶ αὐτῆς ἀποστερηθῆναι τῆς ζωῆς ἔμελλε, πατρικαῖς τε αὐτὸν ὁμιλίαις ἀναλαμβάνει, καὶ καταπεσοῦσαν ἤδη τὴν ἐκείνου ψυχὴν ἀνορθοῖ, καὶ τὴν ἀθυμίαν ἐκβάλλει, καὶ τὴν ἀπόγνωσιν. Εἶτα καὶ τὴν διὰ τῶν ἔργων ἐπάγει παράκλησιν, ἐργάσασθαι καὶ τοῦτο δυνατὸς ὤν. Ἐπειδὴ γὰρ τῇ τε τῶν χρεῶν ἀπαιτήσει, καὶ τῇ τῶν ἀναγκαίων ἐνδείᾳ πιεζόμενον αὐτὸν εἶδε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴν ἀθλίως καταπροϊέμενον τὴν ζωὴν, τί ποιεῖ; Καὶ σκοπεῖτέ μοι ἐντεῦθεν, ὁποίων ἐκεῖνος τῶν χαρισμάτων ἠξίωτο. Ὅπερ γὰρ μὲν αὐτοῦ πρότερον ὁ Πέτρος τὸ ἱερὸν εἰσιὼν, κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην (ἥ φησιν ὁ Λουκᾶς) ἐπὶ τοῦ καθημένου παρὰ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ χωλοῦ, καὶ ἐλεημοσύνην αἰτοῦντος, εἰργάσατο, ἀργύριον, ἢ χρυσίον, εἰπὼν, οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω τοῦτο δοὺς, καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὑγιώσας, τοῦτο δῆτα ποιεῖ καὶ οὗτος ἐνταῦθα. Εἰδὼς γὰρ, ὡς οὐδὲν οὔτ' ἀργυρίου αὐτῷ, οὔτε χρυσίου παρείησιν, ἵν' ἐντεῦθεν τὴν ἐκείνου

tûm paterno hominem refovit colloquio, tûm moerore simul & desperatione pulsis, labentem ei animam erexit. Et ne verbo tantùm mulcere videretur, operum unà solamen adhibuit. Siquidem non erat nescius penuria mutuoq́ue toties exacto ad vitæ etiam fastidium laborâsse. Vt igitur duplici involutum miseria tanta præsertim expediret, quid demum agit? Et exhinc cogitate vos mecum quibus ille gratiis, quàm cumulatè instructus fuerit. Refert Lucas Petrum hora orationis nona intrâsse templum, ibiq; stipem mendicanti claudo occurrisse. Cui negantem habuisse auri se quicquam vel argenti, dedisse tamen quod penes se, pedum sanitatem. Illud iam antè Petrus in templo, idem & hîc Iohannes prę̈stitit. Videns enim auro & argento destitutum, unde suæ inopiæ leniret exigentiam, quantum è vicino graminis utraq; manu potuit, iussit prehendere. Eo causam & intentionem ig-

τῆς ἀπορίας ἀνάγκην παραμυθήσαιτο, τοῦ παρακειμένου πλησίον χόρτου, ὅσον ἀμφοτέραις περιλαβεῖν δυνατὸν, καταχεῖν ἐκέλευε τῷ ἀνθρώπῳ. Τοῦ δὲ τὴν αἰτίαν τὲ ἥτις εἴη, καὶ ὅτι ποτὲ τῷ ἀποστόλῳ τὸ πρᾶγμα βούλεται, ἀγνοοῦντος, καὶ χόρτον ὅσαις ἐξικνεῖτο παλάμαις, περιλαβόντος, εὐχῇ μόνον ἐκεῖνος, καὶ τύπῳ σταυροῦ, τοῦτον ἀμείβει. Καὶ χρυσὸν αὐτίκα τὸν συλληφθέντα χόρτον δεικνύει, καὶ χρυσὸν καθαρώτατον. Καὶ τοῦτον ἀνελέσθαι τε εὐθέως ἐκέλευε, καὶ ὁμοῦ μὲν τὴν ἐκ τῆς παρούσης ἀμηχανίαν ἐνδείας διαλῦσαι, ὁμοῦ δὲ τὰ χρέα ἐκτῖσαι, καὶ ἀφορμὰς ἐντεῦθεν τοῦ λοιποῦ βίου συναγαγεῖν, καὶ ἀποδοῦναι Θεῷ τὰ εὐχαριστήρια. Τι τοίνυν γένοιτ᾽ ἂν τούτου τοῦ θαύματος ἴσον; Ἐν μὲν γὰρ τῇ τοῦ ἱεροῦ εἰσόδῳ τάχα τὶ καὶ αὐτὸς τῷ Πέτρῳ συνέλαβε, καὶ δαψιλοτέραν ἀμφότεροι τοῦ πνεύματος ἐκάλεσαν τὴν ἐνέργειαν. Ἐνταῦθα δὲ μόνην ἐστὶν ἰδεῖν Ἰωάννου ἰσχὺν, καὶ ὅσην πρὸς Θεὸν οὗτος ἐπλούτει τὴν οἰκείωσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔτι περὶ γῆν στρεφόμενος ἐπεδείκνυτο, τὴν ἀπάτην ἀπελαύνων,

norante, parente tamen, Apostolus vi precum, & imagine crucis superinducta mutavit. Mutatum ubi ceperat in manus, ecce dimensum graminis dimensum auri, & quidem purissimi. Statimq; egeno aurum tollere permisit, simul præcipiens, ante omnia numini faventi esset gratissimus: et partem eius suæ inopiæ levandæ daret, partem solvendis debitis, partem futuri status subsidio, & firmamento. Et quid tanti huius miraculi æquare poterit excellentiam? Siquidem in templi porta, hic noster adiuvit Petrum, & uterque uberiorem spiritus invocavit potentiam. Hîc autem unius Iohannis videre est potentiam, Deiq; æmulam affinitatem. Cæterùm quæ hactenus percensui de errore profligando, de serenda prædicatione pietatis, de vera, sicubi concidisset, doctrina renovanda, vivus adhuc & in terris hærens fecit omnia. Qui dum omnes, quantum in se erat, Deo cōciliavit, cœlum habuisse vide-

πελαγῶν, καὶ τὸ τῆς εὐσεβείας κήρυγμα κατασπείρων, καὶ ἀνακαλούμενος τὴν ἀλήθειαν. Επειδὴ δὲ πάντας (τό γε αὐτοῦ μέρος) Θεῷ παρεστήσατο, προσκήνιον μετὰ τὸν οὐρανὸν, θέατρον δὲ τὴν οἰκουμένην, καὶ τοὺς ἀγγέλους θεατὰς ποιησάμενος, τὴν ἐκείνου τῆς ἀρετῆς ὥραν ἐκπληττομένους, καὶ σύνεσιν (ἐπιθυμητὰ γὰρ ὑπὲρ χρυσίον, καὶ λίθον τίμιον πολὺν, καὶ γλυκώτερα ὑπὲρ μέλι, καὶ κηρίον, τὰ θεῖα τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ λόγια) ἐξῆλθε τοῦ ἄστεος, δίκελλαν ἐπιφέρεσθαι, καὶ σκαφίον τοῖς μαθηταῖς ἐντειλάμενος. Καὶ πρός τι ὄρος εὐθὺς ἀνελθὼν (ἔνθα νῦν ὁ τούτου ναὸς ἵδρυται, πρός τε κάλλος, καὶ μέγεθος εὖ ἔχων) καὶ στὰς ἐν τούτῳ, ἐνταῦθά μοι, ἔφη, παῖδες ὀρύξατε. Ειτα ὅλον ἑαυτὸν σφραγισάμενος, καὶ σὺ μετ᾽ ἐμοῦ εἴης κύριε Ιησοῦ Χριστὲ, εἰρηκὼς, καὶ τοῖς παρεστῶσιν (εἰρήνη ὑμῖν ἀδελφοὶ) ἐπειπὼν, τῷ βόθρῳ καθῆκε τὸν τρίβωνα, τῷ δὲ καὶ αὐτὸς ἐπικατεκλίθη. Καὶ μέσην κατέσχε τὴν Ασίαν τῷ σώματι, ἔνθα οἱ τῆς Ελληνικῆς ἐφιλοσόφουν συμμορίας, τὸ πρότερον. Οἱ δὲ μαθηταὶ τὰς κόμας

batur proscenium; mundum, theatrũ; spectatores, Angelos; stupentes illos venustissimam virtutem, singularem intellectum. Fuere enim præ auro multoq; lapide pretioso expetenda, necnon melle ipso, & favo melleo suaviora, divina præceptionum eius oracula. Post tot demum labores tàm piè exantlatos, è vita migraturus, migravit è civitate, mandato priùs discipulis, ut unum secum, aut alterum ligonem afferrent. Nec moratus montem quendam conscendit, (ubi hodie basilica eius pulchritudine simul & magnitudine visenda erigitur,) & in eo subsistens; Hîc (inquit) mihi fodite pueri. Dein cùm se totum signâsset, sibiq; fuisset Dominum Iesum Christum, fratribus, qui iuxtà erant, pacem adprecatus, lacerna in foveam demissa, ipse etiam insuper recubuit. Et quidem suo corpore Asiæ umbilicum tenuit, ubi philosophiæ Græcanicæ sectatores paulò antè docuerunt. Discipuli autem eius convulsis comis,

ἐσπαράσσοντο, τὰς παρειὰς ἐκόπτοντο, τὴν ὀρφανίαν ἐλεεινῶς ἀπωδύροντο, τὸν ποιμένα, τὸν κηδεμόνα, τὸν σωτῆρα, τὸν τὰ πάντα πᾶσιν ἐπιβοώμενοι. Εἶτα καὶ κατὰ τὴν πόλιν γινόμενοι, τὸ πραχθὲν τοῖς ἐν τῇ πόλει διασαφοῦσιν. Ἄρτι δὲ ἡμέρας ὑποφαινούσης, συντρέχουσι πρὸς τὸν τάφον, εἰ ὁ διδάσκαλος ἔτι διαζῇ, μαθεῖν θέλοντες. Καὶ τὸ μὲν ποίμνιον παρεσήκασιν, ὁ δὲ ποιμὴν οὐδαμοῦ. Αἱ κρηπῖδες κείμεναι μόναι, καὶ ὁ ταύτας ἀποβαλὼν, ἀφανής. Φοιτῶσιν ὧδε καὶ ὧδε κατὰ τοὺς περὶ τὸν Ἐλαιῶνα, διερευνῶσιν ἴχνεσι, καὶ ἀνήνυτα τὰ τοῦ καμάτου αὐτοῖς. Εἶτα τοῦ, εἰ βούλομαι τοῦτον μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε; μόλις ἐπιμνησθέντες, πρὸς τὸ εὐθυμότερον μεταβάλλουσι. Καὶ ὁ μὲν τῷ Ἐνὼχ καὶ τῷ Ἠλίᾳ τῷ Θισβίτῃ συναγαλλάζεται. Οἱ δὲ τῶν θρήνων ἀφέμενοι, τὸν ἐπὶ πάντων ὕμνουν Θεὸν, οὕτω τὸν αὐτοῦ ἀγαπητὸν μεγαλύναντα. Κατὰ γοῦν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐν ᾗ ταῦτα ἐγένετο, πανήγυρις ἐκ παντὸς γένους, καὶ ἡλικίας ἁπάσης τῷ θεολόγῳ, κατὰ τὴν Ἔφεσον, τελεῖται καμ-

pulsatis genis orbitatem suam intensissimè lugebant, nunc pastorem, nunc tutorem, nunc servatorem, nunc omnia omnibus inclamantes. Finito luctu, ad urbem reversi civibus, quæ facta sunt, singula renuntiant. Illi verò appetente die ad monumentum, an adhuc in vivis esset magister, scituri, convolant. Et grex iam præstò fuit, pastor autem nullibi: solas invenêre iacentes crepidas, qui exuit, Apostolum non invenêre. Quare hâc illâc, vbivis, ut ab Elisæo olim missi, discurrunt, terunt, persequūtur vestigia, sed incassum omnia. Tandem illud Christi ad Petrum recolentes (*Si manere velim, quoad rediero, quid hoc ad te?*) non parum facti sunt placidiores. Postquam ita ad amœnissimam paradisi regionem cum Enocho & Eliâ convicturus, transsumptus est Apostolus, à fletu destiterunt Ephesij, Deiq; laudes celsissimi, qui tanto amasium suum honore affecerat, cecinerunt. Quo hæc a-

ωρα, τὴν τῶν ἀστέρων μιμουμένη φαιδρότητα. Καὶ τὶς ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τόπῳ, ἐφ' ὃν οὗτος μετὰ τοῦ τρίβωνος κατεκλίθη, πηγάζει λεπτὴ κόνις, καὶ ἀναδίδοται, θεραπείαν τῷ προσιόντι παντὶ, παντὸς ἐπαρκοῦσα πάθους. Ἐν τοίνυν τῇ παννύχῳ τῆς ἐκείνου ἑορτῆς ὑμνῳδίᾳ, ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ διακονουμένων, τοῖς ἐπὶ τοῦτο ἀθροιζομένοις πλήθεσι διαδιδομένη, οὐδὲ τὸ βραχὺ ἐλλείπει. Ἀλλ' ὅσῳ πλέον ἀρύονται, τοσούτῳ πλέον πηγάζει, καθάπερ τὶς διηνεκὴς θησαυρὸς, ὁμοῦ τε τοὺς μετέχοντας εὐπορωτέρους ποιῶν, καὶ δαψιλέστερος ἑαυτοῦ μᾶλλον γινόμενος. Χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, καὶ προσκύνησις νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἀμήν.

***

pud eos die acta, anniverſaria celebritas ſtellarum inſtar ſplendida Iohanni conſecratur, ex omni genere, ordine, ætate hominum. Et quó ille loco ſanctiſſimo cum lacerna recubuit, etiámnum videre eſt ſcaturientem pulviſculum, virtute tam egregia, ut cuivis accedenti cuiuſvis malaciæ medelam præbeat. Hunc qui in feſtivitate pervigiles hymnos canunt, ſolent in promiſcuam multitudinem eius gratia confluentem, ſpargere. Nec tamen vel tantillum minuitur: ſed quantò exhauriunt magis, tantò ebullit magis, perennis ad modum theſauri, qui dum ſua alios ditat affluentia, ipſe etiam fit in ſe locupletior. Gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre, & ſpiritu ſancto, ſit gloria, potentia, adoratio, nunc & in perpetua ſecula.

Amen.

***



ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ἅγιον Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν.

Εἰ καὶ δικαίου μνήμην μετ' ἐγκωμίων τελεῖσθαι, θεῖός τις ἀνὴρ καὶ σοφὸς τὰ θεῖα νομοθετεῖ, πόσην ἄρα τῷ ἀποστόλῳ Χριστοῦ συνεισενεγκεῖν προσήκει τὴν εὐφημίαν; Τοῦτον γὰρ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀποστολῆς ἄξιον, καὶ τοῦ ἀγαπητὸν ὀφθῆναι τῷ Παύλῳ διαφερόντως πεποίηκεν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εὗρε τὸν ἔπαινον, μακρὰν χαίρειν τοῖς τῶν ἐγκωμίων φράσαντες νόμοις, ὅσα τῶν ἐκείνου διεξελθεῖν ἀναγκαῖον, ἐν ἱστορίας λόγῳ διαλεξώμεθα. Τίς οὐκ οἶδε τὴν Αντιόχου, ὅπως μὲν θέσεως τε καὶ μεγέθους, ὅπως δὲ ὀρῶν ἔχει, καὶ οἷα τις αὕτη, καὶ ὁπόσην νέμεται γῆν, οἵῳ δὲ ἄρδεται ποταμῷ; Ὀρόντης οὗτος ἐστὶν, ἔνθα καὶ πρῶτον ἄνθρωπος τὴν τοῦ Χριστιανοῦ κλῆσιν πεπλούτηκεν. Ἐξ ἧς ὁ θεῖος Λουκᾶς προελθὼν, καὶ φύσιν μὲν ἔχων οἵαν εὐγενῆ, καὶ φιλότιμον, ὡς ἐστὶ δῆλον ἐξ ὧν, καὶ βίῳ ὁ-

COMMENTATIO IN vitam Sancti Lucæ Apostoli, & Evangelistæ.

SI memoriạ iusti non sine elogio recolenda,(ut divinus quidā vir, & in sacra pagina apprimè doctus censuit) quantam in hunc Christi Apostolū conferre laudem oportebit? Quem & integritas Apostolica verè dignum eminentia,& gratia cum Paulo fecit devinctissimum. Verùm enimverò,quia laudes eius Evangelia cecinerunt, nos longè valere iussis encomiis, quæ de eo scitu necessaria per modum historiæ pertexemus. Antiochia quis non novit ut pulchrè sita, ut magnifica, ut præclaro montium vallo cincta, cuiusmodi in se sit, quantam circumambiat terrā, quali irrigetur flumine? Orontem intelligo, ubi nos primùm homines augustissimo Christianorum nomine cœpimus ditari. Hac de sanctis Lucas oriundus naturam habuit ingenuam, & liberalem, sicuti ex eo manifestum, quòd non vitæ

φάνη σπουδαιότατος ὤν, καὶ λόγον τῷ βίῳ παραχῶν οἰκειότατον. Παντὶ δὲ σχολάσας ἐκ παιδὸς ἤδη παιδείας, τήν τε Σύραν, καὶ Ἰουδαίαν εἰς ἄκρον φωνὴν παιδευθεὶς, καὶ δια δένδρον πρὸς ταῖς πηγαῖς ἀνθήσας ἤδη, καὶ αὐξηθεὶς τῇ κατ' αὐτὰς μελέτῃ τῶν θείων γραφῶν, ὑπερφυῶς ἤσκητο. Ἐφήβου μὲν οὖν ἁπτόμενος, τοῖς τε καθ' Ἑλλάδα, καὶ τὴν Αἴγυπτον ἐφοίτα διδασκαλείοις, καὶ τὴν καλλίστην παρ' Ἕλλησι παιδείαν συνέλεξε. Γραμματικὴν καὶ ποιητικὴν εἰς ἄκρον κατορθωκὼς, ῥητορικῆς δὴ καὶ τὸ εὖ δύνασθαι λέγειν ἥκων εἰς τὸ ἀκρότατον, μηδὲ τῶν φιλοσοφίας πρεσβείων ἑτέρῳ παραχωρῶν. Ἀλλὰ τῇ μὲν λογικῇ πρὸς τὴν ἠθικὴν, τῇ ἠθικῇ δὲ βαθμίδι πρὸς τὴν πρᾶξιν χρώμενος. Οὕτω δὲ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς περισκείμενος, τέλος τὴν καλλίστην ἅμα καὶ φιλανθρωποτάτην ἰατρικὴν κατορθοῖ, καὶ τοσοῦτον, ὅσον τὰ πολλὰ καὶ ἀπὸ ταύτης χαρακτηρίζεσθαι. Ἐπεὶ δὲ τάχει φύσεως καὶ μεγέθει τέχνην ἅπασαν διῆλθε ῥᾷον ἢ ἀέρα πτηνὸν, ἅλις τε τῆς ἀνθρωπίνης εἶχε παιδείας, πρὸς τὴν ὑψηλοτέραν ἕξιν καὶ ἀμείνω μεταχωρεῖ. Τίς δὲ ὁ τρό-

conversatione optimus videretur modò, sed talem se iuxtà præbuerit. Et quidem à puero unicuilibet disciplinæ incumbens, Syram inter cæteras linguam, & Hebræam exactè adeò percalluit, ut non secùs atq; arbor fontium succo nutrita indiès succrescit indiès, ita scripturis ille in utraque lingua collatis insigniter proficeret. Studiis autem cum ætate pariter adolescentibus, Græciæ adivit, adivit Ægypti gymnasia, pulcherrimâq; è Græcanicis decerpsit scientiam. Nam & in Grammatica, & Poesi, & Rhetorica, terséq; dicendi facultate absolutissimus, ne philosophiæ quidem honore cessit alteri, sed Logicæ ad Ethicam, Ethicæ ad praxin beneficio promovebat. Ita bonis disciplinis indulgens omnibus, tandem medicinæ artem honestissimam illam, & benignissimam aggressus, tanta dexteritate imbibit, exercuit, ut medici plurimùm titulo insigniatur. Postquàm verò facultatem omnem citiùs

τος τῆς μεταθέσεως; Εἶχε μὲν ἄρτι τὰς ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ κόσμου διατριβὰς, ὁ ἁμαρτίας ἐλεύθερος, καὶ καλέσαι ἁμαρτωλοὺς ἐλθὼν εἰς μετάνοιαν, καὶ ταῦτα μετὰ τὴν κατὰ τοῦ ἀντικειμένου πάλην, καὶ τὰ κατ᾽ αὐτοῦ τρόπαια, τήν τε τοῦ πατρὸς ἄνωθεν μαρτυρίαν, καὶ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ πνεύματος. Διήει δὲ ἀνὰ πᾶσαν Ιουδαίαν φημὶ, καὶ Γαλιλαίαν. Καὶ τοῦ καὶ τοῖς ὑπερορίοις τὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος εἵπετο. Ενθα πολλοὶ μὲν πρὸς τὴν ἀληθινὴν ταύτην διδασκαλίαν, τά τε τῆς καρδίας ἔβυον ὦτα, καὶ τὰ τῆς διανοίας ἔμυον ὄμματα, ὅσοι μηδὲ ζωῆς δέξασθαι λόγον, μηδὲ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἐτύγχανον ἄξιοι. Οἷς δὲ ἴχνος ἐνετετύπωτο ἀληθείας, καὶ γῆς ἀγαθῆς λόγον ἐπεῖχον, ἤτοι καὶ ὅλῳ ἑώρων τῷ ὀφθαλμῷ, καὶ ἔσωτα ὑπεῖχον τὰ τῆς ψυχῆς ὦτα πρὸς τὴν ἀκρόασιν, τάχιστα τε πρὸς τὴν ἀλήθειαν μετετίθεντο, καὶ οὐδὲν ὃ πρᾶξαι παρὸν, καταλίμπανον, ὅπως ἂν ἐγγὺς τοῦ τοιοῦδε καλοῦ γένοιντο, καὶ αὐτῇ γυμνῇ τῇ ψυχῇ τὴν πληροφο-

quàm ambientem ales perlustrasset, satisque iam habuisset humanæ eruditionis, ad celsiorem multò, & meliorem habitum transvolavit. At quæ demum ratio conversionis? Sub idem tempus, ob mundi salutem in mundo egit, à peccato immunis ille, qui ad pœnitentiam peccatores vocatum venit, Iesus Christus. Cui hoc præcipuæ curæ post luctam cum diabolo initam, erecta trophæa, vocis paternæ desuper emissionem, & sacrosancti spiritus accessionem. Tunc enim universa Iudæa, & Galilæa peragrata, etiam extra limites, Evangelii sonum propagavit. Nec tamen lubentes omnes amplexabantur. Sed qui non pauci verbo vitæ, veraq; luce indigni, aures cordium, aciemq; mentium occlusere, ne doctrinam hanc errare nesciã admitterent. Quibus autem perinde infixa veritatis vestigia, ac fœcundæ terræ mandata semina, illi plena acie, arrectisque auribus, intuentes, audientes,

ρίαν εισδέξαιντο. Τέτων εἷς ἦν καὶ ὁ θαυμαςὸς τῆς ἀληθείας ὑπὲρ κήρυξ τε καὶ διδάσκαλος, ὃς πρὸς τὸ εὐσεβὲς κήρυγμα, τὸ ὄμμα τῆς διανοίας καταυγασθεὶς, ὑπερορᾷ μὲν συγγενείας ἁπάσης, ὑπερορᾷ δὲ καὶ σπλάγχνων τῶν φυσικῶν, ἀποτίθεται χρήματα, κλήματα, πᾶσαν ὀσίαν ὡς ποδῶν κόνιν, καὶ χειρῶν ῥύπον, ὀδεὶς ὅτω ῥαδίως μηδὲ αὐτῷ ἢ τέτῳ τὸ νεῖμαι τὸν πλῦτον τοῖς ἐνδέεσιν ὑπὸ τῆ τάχυς ἀκολουθεῖς, καὶ συνελόντα φάναι, τῶν κάτω πάντων ὑπεριδὼν, τῶν ἄνω περιέχεται. Καὶ τῇ μὲν Ιεδαίᾳ ἐπιδημεῖ, τῷ ποθεμένῳ δὲ προσφοιτᾷ, καὶ εἰς ὄψιν αὐτίκα καὶ λόγες αὐτίκα τῷ Ιησῦ γίνεται τὸ περικαλλὲς δοχεῖον τῷ πολυτίμῳ τῆς χάριτος μύρῳ. Ου μίω ὀδὲ συχνῶν ἐδεήθη λόγων, καὶ θαυμάτων, πρὸς τίω ἐκείνε ἐπίγνωσιν. Αλλ' ὅσῳ παιδείᾳ καὶ συνέσει, καὶ ψυχῆς εὐθύτητι τῶν ἄλλων ἐκράτει, τοσύτῳ τε θᾶττον αὐτίω τε καθαρῶς τίω ἀλήθειαν, καὶ τὸν κηρυττόμενον λόγον ἐπιγινώσκει. Εντεῦθεν γνήσιος Χριςῦ γίνεται μαθητὴς, τὰ

citissimè veritatem capessere, nihilque non commisere, ut tanto bono propiores fierent, & tam fœlicem explicatis animarum ulnis fidentiam exciperent. Horum è numero fuit egregius iste veri præco & informator, qui pia mentem prædicatione illuminatus, affinitatem omnem parvi habuit, parvi nativa viscera, pecunias, possessiones, universam substantiã non secus atq; pedum pulverem, & manuum detersit illuviem qua celeritate ne pauperibus quidẽ elargiri poterat: verboque ut omnia complectar, spretis infimis, superna illico rapuit & cœlestia. Hinc in Iudæam movens, quem deperierat, offendit Iesum. Cuius & visu statim potitur, & congressu honoratissimi gratiæ unguenti pulcherrimum receptaculum. Nec ita multis ad cognoscendum opus habuit vel verbis, vel miraculis. Sed qua erat præ aliis educatione, sagacitate, & animæ rectitudine, ipsum om-

πολλά τε τῷ διδασκάλῳ συνῶν, καὶ τοῖς τέρασιν αὐτοῦ, καὶ σημείοις παρηκολουθηκὼς, οὐδὲ τῶν σωτηρίων αὐτοῦ ἀπολιμπάνεται παθημάτων. Ἀλλ' ὥσπερ πᾶσι παρῆν, οὕτω δὴ καὶ τῆς ἀναστάσεως θεωρὸς ἦν. Πορευομένῳ γὰρ μετὰ Κλεόπα, ἐξ Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν ἀγρὸν Ἐμμαοῦς, ὁ κύριος μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπιστὰς, (ὢ τῆς φρικτῆς ἐκείνης ἐπιστασίας) τότε βραδὺ, καὶ δυσπιστον τῆς καρδίας αὐτῶν ὀνειδίζει, καὶ ταῖς διαλέξεσι τῶν γραφῶν, τὸ πάθος, καὶ τὸ μέγα τῆς ἀναστάσεως μυστήριον βεβαιοῖ. Πλὴν ἀλλὰ τῆς θείας ὁμιλίας ταύτης τί τὸ γεώργιον; Πῦρ ἤδη θεῖον ταῖς τούτων ἀναλάμπει ψυχαῖς, καὶ τῆς ἡμέρας ἄρτι κλινάσης, μεῖναι σὺν αὐτοῖς τὸν δεσπότην παρεβιάσαντο. Ὁ δὲ πλείονα τὴν θεογνωσίαν αὐτοῖς ἐνθεῖναι βουλόμενος, οὐ συνέσει μόνον ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ τῇ τραπέζῃ συγκατακλίνεται. Τῇ τε τοῦ ἄρτου κλάσει οὗτος ἐκεῖνος ὁ τριήμερος εἶναι νεκρὸς ἀκριβέστερον γνωρισθεὶς, τέλος ᾤχετο λαθὼν αὐτῶν πᾶσαν αἴσθησιν; βεβαιοτέραν οὕτως αὐτοῖς τὴν ἐκ

nino verum citiùs, & verbum agnovit prædicatum. Exinde germanus Christi factus est discipulus, & cum eo simul victitavit, miraculorum comes usq;adeò familiaris, ut ne salutarem quidem passionem celaretur. Verùm sicuti gestis sigillatim omnibus, ita & resurrectioni oculatus testis interfuit. Huic enim & Cleopæ ex Ierósolyma versus Emmauntis agrum euntibus, occurrens post resurrectionem Dominus (ô metuendum illum ac formidabilem occursum) lenta,& non bene credula obiectat corda, locisq; insuper adhibitis scripturarum,tum passionis, tum resurrectionis firmat mysteriũ. Istius autem tam divini colloquii quis tandem fructus? quis provẽtus? Sacer in ipsorum mentibus accensus est ignis,perinde efficax, ut Dominum apud se divertere cogerent. Ille verò quò splendidiorem sui adhuc cæcutientibus lucem instillaret,non affuit tantùm, sed & ad mensam

τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν ἐργασάμενος. Ἐντεῦθεν καὶ τῆς τοῦ σωτῆρος πρὸς οὐρανὸν ἀναλήψεως, καὶ τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος ἐκεῖθεν ἐπιφοιτήσεως, οὗτος τοῖς δώδεκα κεκοινωνηκὼς, τῆς αὐτῆς τε πληρωθεὶς χάριτος, καὶ δυνάμεως, τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος ἀναδείκνυται, θεολογῶν τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον, καὶ πολλοὺς εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ πεποιηκότος ἐκ τῆς ἀπάτης χειραγωγῶν, καὶ τελειῶν τῷ βαπτίσματι. Ἔτρεχε μὲν γὰρ ὁ θεῖος οὗτος Λουκᾶς πανταχοῦ καταπείρων τὸ κήρυγμα, καὶ τῇ τῶν λόγων σαγήνῃ τοὺς πλείους ἐκ τῆς τοῦ βυθοῦ ἀγνωσίας προσάγων Θεῷ, κακοπαθῶν ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου, τοῖς πονηροτάτοις Ἑλλήνων εἰς λόγους χωρῶν, πολλὰ τὰ δυσχερῆ ὑφιστάμενος κατὰ γῆν, κατὰ θάλατταν, κατὰ πόλεις. Ἔρημος αὐτῷ φίλον ἔδαφος ὠνομάζετο, μόνον εἴτινα ἐν αὐτῇ Θεῷ προσαγαγεῖν εὕροι, καὶ μεταθεῖναι πρὸς τὴν εὐσέβειαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ Παῦλος τῶν οὐρανίων ἐπιβήσεσθαι μέλλων, κατοπτεῦσαι τε καὶ κηρύξαι τρανῶς τὴν ἀλήθειαν, τὸ τῆς ἀπάτης σκότος

convivæ inſtar accubuit. Cumq́; in fractione panis eundem ſe per tres dies mortuum exploratiùs ſciendum dediſſet, egregia hac reſurrectioni fide facta, latenter diſparuit. Nec ita multò pòſt ſalvatorem in cœlum aſcendentem, & ſpiritum deſuper afflantem, unà ipſe cum duodecim intuens, accipiens, eadem repletus eſt & gratia, & potentia, gentiumq́ue magiſter deſignatus. Quas erga cûm fideliſsimè, tûm diligentiſsimè habuit. Non enim arcanum diſpenſationis aperuit modò, ſed & non paucos ex impoſtura ad conditoris notitiam manu quaſi ducens baptiſmo conſecravit. Siquidem ubìvis terrarum Divus Lucas ſaturus Evangelium, pluresq́; ex ignorantiæ gurgite expeditos doctrinæ ſuæ naſſa numini libaturus diſcùrrit: nuſquam nunquam remiſſa cura, etiamſi ob Evangelium malè mulctaretur, cum ſceleſtiſsimis Græcorum verbo pugnaret, multaq́;

ἀποβαλὼν τῇ εὐσεβείᾳ συνέθετο, καὶ τῷ χορῷ συνηριθμεῖτο τῶν μαθητῶν, συνοδοιπόρος αὐτῷ Λουκᾶς καθίσταται πανταχοῦ, καὶ συνέκδημος, ἀγώνων τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας ἐρῶν, καὶ διὰ τοῦτο τηλικῷδε συντάξας ἑαυτὸν στρατιώτῃ, μεχρί τε δεσμῶν, ὡς κακοῦργος συγκακοπαθῶν αὐτῷ, καὶ τοὺς τῆς θεογνωσίας ἀκτῖνας εἰς τὰ πέρατα συνεκπέμπων: οὕτω συναρμοσθεὶς καὶ οἰκειωθεὶς καὶ κατὰ πάντα κεχαρισμένος αὐτῷ γενόμενος, ὥστε τὸν Παῦλον ἐπιστέλλοντα τοῖς πιστοῖς, ἀγαπητὸν πολλαχοῦ τὸν Λουκᾶν ὀνομάζειν. Ος ἀπό τε Ιερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μεχρὶ τοῦ Ιλλυρικοῦ τὸ εὐαγγέλιον σὺν τούτῳ πληρῶν, ἀπό τε Ιουδαίας ἄχρι Ρώμης αὐτῷ συνδεσμούμενος, τῶν αὐτῶν κόπων, τῶν αὐτῶν θλίψεων, τῶν αὐτῶν κεκοινώνηκε ναυαγίων, συμμέτοχος ἀναφανῆναι πάντως καὶ τῶν ἐπὶ τοιούτοις πόνοις στεφάνων βουλόμενος. Ουτω τοιγαροῦν πολυτελῶς σὺν τῷ Παύλῳ τὸ τοῦ κηρύγματος ἐμπορευσάμενος τάλαντον, καὶ τοσαῦτα περιαγαγὼν, καὶ σαγηνεύσας ἔθνη τῇ εὐσεβείᾳ τῆς ὅλης τοῦ δεσπότου οἰκονομίας, ὃ καὶ φιλῶν τῷ ὄντι, καὶ

etiam in terra, mari, civitatibus passim pericula sustineret. Eremum soli per quidem grati loco habuit, tantùm si quem in ea Deo conciliare, & ad pietatem traducere potuisset. Cæterùm ubi Paulus iam cœlestia transcensurus, & tûm visurus, tûm docturus etiam luculenter veritatem, deposita erroris caligine, in pium cultum, choro Apostolico annumeratus, concessisset, Lucas se ei comitem ubique præbuit iunctissimum, ut qui certamina pietatis nomine suscepta impendiò amaret. Eapropter tanto se associans militi, simul usque ad vincula malefici in modum laboravit, divinæq; notitiæ radios ad mundi etiam ultima diffudit: ita per omnia intimus, gratiosus Paulo, ut in epistolis ad fideles transmissis dilectum suum sæpenumerò Lucam vocitârit. Et quidē iustissimè. Nam præterquàm quòd à Ierosolyma in orbem, Illyricum usq; Evangelium unà ferret, & à Iudæa Romam usq; vinciretur unà, easdem etiam afflicti-

φιλούμενος μαθητὴς, ἱερογράφος ὁμοῦ καὶ Εὐαγγελιστὴς δείκνυται, ἅτε καὶ πρότερον παρηκολουθηκὼς, καὶ παρὰ τῶν ἀπαρχῆς ὑπηρετῶν ταῦτα γνωρισθεὶς, καὶ μυσταγωγηθεὶς ἄνωθεν. Τὸ γὰρ τοῦ νυμφοστόλου Γαβριὴλ πρὸς τὴν παρθένον περὶ μυστήριον ἀνετάξατο ὁ Εὐαγγελιστὴς τοῦ κοινοῦ εὐαγγελισαμένου τῷ κόσμῳ χαράν. Οὗτος καὶ τὴν Χριστοῦ γένεσιν ἐναργῶς διεχάραξεν, ὥσπερ ἄρτι κείμενον τῇ φάτνῃ παραδεικνὺς, καὶ σπάργανα, καὶ ποιμένας, καὶ τοὺς τῆς χαρᾶς κήρυκας ἀγγέλους συνεπιγράφων. Οὗτος τὰς πάντα νοῦν ὑπερβαλλομένας παραδοξοποιΐας φιλαλήθως τε ὁμοῦ καὶ φιλοκάλως ἐδήλωσε, πραγμάτων ἀληθείᾳ λόγων εὐγένειαν συγκεράσας, ἵνα καὶ γλώττης ἅμα καὶ γνώμης ἀρετὴν παραστήσῃ. Ἐν παραβολαῖς τε διδασκαλίας σωτηριώδεις, κἀν τούτῳ τῶν ἄλλων πλεονεκτῶν, ἐξυφήνατο, καὶ συνελόντα φάναι, καθάπερ τὴν ἐπὶ γῆς κάθοδον τοῦ λόγου τρανῶς ἐγνώρισεν, οὕτω καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, καὶ πρὸς τὸν πατρῷον θρόνον ἐπάνοδον, οἷα τις ἐξ οὐρανοῦ ἥκων,

ones, miserias, naufragia perpessus est unà, eiusdem ut se coronæ consortem futurum ostentaret. Vbi igitur cum Paulo talentum prædicationis magnificè adeò elocâsset suum, totidemq; gentes ad totius Christi œconomiæ fidem pellexisset verè alios amans, iuxtaq; adamatus discipulus, sacri authentici cæpit scriptorem agere, & Evangelistam. Quod ipsum munus, suâ partim ipsius aliquamdiu sequentis opera, partim eorum qui ante se. relatione informatus, auspicabatur. Hic enim paranymphi Gabrielis ad Virginē missi, communisq; mundo lætitiæ nuntii mysterium concinnavit. Hic ortum Christi quasi iam recens cubantis in præsepi, & fascias, & pastores, & gaudii præcones angelos ad vivum expressit. Hic mira omnem omnino intellectum superantia, studiosè adeò & politè digessit, rerum veritatem eleganti oratione sparsim nobilitans, ut utriusq; in eo & mentis & linguæ virtus visenda

διεσάφησεν. Ο δὲ τῶν ἄλλων ἐστὶ χαριέστατον, ὅτι καὶ αὐτὸν τὸν τοῦ προσλήμματος τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ τύπον, τόν τε τῆς αὐτὸν τεκούσης, καὶ δούσης τὸ πρόσλημμα, χαρακτῆρα, πρῶτος οὗτος κηρῷ, καὶ χρώμασι βάψας, ἐν εἰκόνι τιμᾶσθαι μέχρι καὶ νῦν παραδέδωκεν, ὥσπερ οὐκ ἀρκοῦν εἶναι νομίζων, εἰ μὴ καὶ δι' εἰκόνος, καὶ τύπου ἐντυγχάνοι τοῖς ποθουμένοις, ὅπερ φιλίας θερμοτάτης ἐστὶ τεκμήριον. Ου μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ πιστοῖς πᾶσι, καὶ φιλοχρίστοις τὰ μέγιστα χαριζόμενος. Αλλ' οὐκ ἐν τούτοις μόνοις Λουκᾶς τὴν ἐν αὐτῷ χάριν τοῦ πνεύματος περιέγραψεν, οὐδὲ πρὸς μόνον ἐκεῖνος τὸ εὐαγγέλιον ὑπουργὸν ἔσχε τὴν γλῶτταν, ἀλλὰ πρὸς τῷ τέλει τῶν τοῦ Χριστοῦ θαυμάτων, καὶ τὰς τῶν Αποστόλων ἐκτίθεται πράξεις. Καὶ πρῶτα γε τὴν θείαν πρὸς οὐρανὸν τοῦ σωτῆρος ἀνάληψιν, εἶτα ἐπ' αὐτὴν ἐν πυρίναις γλώσσαις τοῦ πνεύματος κάθοδον, εἶθ' οὕτως τὴν τοῦ Στεφάνου κατάλευσιν, τὴν τοῦ Παύλου μεταβολὴν, τὴν ἐξ οὐρανῶν (φημὶ) διὰ Χριστοῦ κλῆσιν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ γράμματος εἰς τὸ πνεῦμα μετάθεσιν. Τὰ κατὰ τόπον

exhibeatur. Hic in parabolis salutarem supra alios doctrinâ contexuit; paucisque ut expediam singula, verbi in terras descensum, in cœlos ascēsum, necnon paternæ sedis repetitam maiestatem, quasi coelo datus, adumbravit. Quod autem præ aliis longè venustissimum, assumptę Christi mei naturæ, & virginis, unde assumpsit, effigiem, primus iste omnium ceræ inditam, tinctamq; coloribus, in imagine ad nostra etiam tempora adorandam exhibuit: satis non fuisse sibi arbitratus (quod & ferventissimi amoris indicium) nisi deliciarum suarum consuetudine, vel in umbrâ saltem, potiretur. Maximum herclè cùm sibi, tùm fidelibus & philochristis in universum gratificatus. Nec vero istic spiritualem Lucæ gratiam est definire, ut qui non ad concinnandum modò Evangelium, inservientis lingue sit usus beneficio; sed & post fusè exposita Christi miracula, res etiam gestas Apostolorum retulerit. Et primò quidem sal-

τούτου τὰ δεσμὰ, τὰς φυλακὰς, τὰς πληγὰς, τοὺς ῥαβδισμοὺς, τὰς τῶν ἐθνῶν πολυτρόπους ἐπιβουλὰς, τὴν ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἄφιξιν, τοὺς κατὰ θάλατταν πόνους, τὰς θλίψεις, τοὺς κινδύνους, τὰς συμφορὰς, τὰ ναυάγια. Ὧν οὐ θεατὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ κοινωνὸς ἦν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀκριβὴς πάντων ἐξηγητὴς. Ἀλλὰ Παῦλον μὲν ἐν Ῥώμῃ καταλιπὼν, πρὸς ἕω πάλιν οὗτος. Ὅλην τε Λιβύην διαδραμὼν, τοῖς ἐπ' Αἰγύπτου ἐπιδημεῖ. Καὶ τὴν ἄνω Θηβαΐδα τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας εἴσω λαβὼν, τῷ διδασκάλῳ τε διὰ τοῦ Εὐαγγελίου προσαγαγὼν, τῇ κάτω Θηβαΐδι τῷ ἐπιστασίῳ ἐφίσταται. Ἐφ' ᾗ καὶ ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ πνεύματος, καὶ ποιμὴν προχειρίζεται. Ἱδρύματα δὲ, καὶ τεμένη μιαρὰ δαιμόνων εἰς ἔδαφος κατασείσας (τοσαύτη γὰρ ἡ σπουδὴ τῷ ἀνδρὶ ἀπάτην ὅλῳ ποδὶ φεύγουσαν ἀποδεῖξαι) ἱεροὺς τῷ μόνῳ Θεῷ ναοὺς ἀντανίστησι. Καὶ τοὺς ὑπὸ βαθεῖ σκότῳ τῆς ἀγνοίας κατεχομένους, διὰ τοῦ εὐαγγελίου, πρὸς θεογνωσίαν ἀναγεννήσας, υἱοὺς ἡμέρας γενέσθαι παρα-

vatoris in cœlum subductionem, dein spiritus in igneo linguarum choro descensum, dein Stephani lapidationem, Pauli conversionem, illam (inquam) qua desuper à Christo compellatus renuntiavit literæ, transiit ad spiritum. Huius etiam per loca singula, carceres, custodias, plagas, verbera, multiplices gentium intentatas insidias, coactam ex Ierosolyma Romam versus profectionem, in mari miserias, afflictiones, pericula, calamitates, naufragia. Quorum non ille solùm spectator fuit, sed unà particeps, ideoq; omnium optimus interpres. Tandem relicto Romæ Apostolo, ad Orientem denuò accingitur, Lybiaq; universa peragrata in AEgyptum transmisit. Qua in, cum superiorem Thebaidem Evangelica doctrina complexus magistro ascivisset, inferiorem illam septiportensem petiit Thebaidem. Cuius à spiritu, & pontifex, & pastor est designatus. Ibi statuis, lucisque dæmonum

σκευάζει. Τοιύτυς τοιγαρῦν τῷ διδασκάλῳ προσενεγκὼν τοὺ καρποὺς, ἐκ μέσου τε θέμενος τὴν ἀσέβειαν, ναοὺς ἀνεγείρας, θυσιαστήρια πηξάμενος, καὶ ταῦτα καθιερώσας, καὶ ὑπὸ τῶν πιστευσάντων πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους ἐν τούτοις χειροτονήσας, τὸν τῆς ὀρθῆς πίστεως ὅρον αὐτοῖς παραδοὺς, καὶ νῦν μὲν ἀπὸ τῆς παλαιᾶς παράγων γραφῆς, νῦν δὲ ἀφ᾽ ὅπερ οὗτος ἀνετάξατο εὐαγγελίου διερμηνεύων αὐτοῖς τὰ περὶ Χριστοῦ, καὶ δεικνὺς τὴν παλαιὰν τῇ νέᾳ μάλα συμβαίνουσαν, καὶ Θεὸν ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν, αὐτήν τε, κἀκείνην νομοθετήσαντα, πλήρης ἡμερῶν ἤδη γενόμενος, ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὸν τῆς εἰρήνης ἀναλύει Θεὸν, τὸν χοῦν μὲν ἀπολιπὼν τῷ χοΐ, τὴν ψυχὴν δὲ ταῖς χερσὶ τοῦ δεδωκότος ἐμπαραθέμενος: ἐκεῖ μεταφοιτήσας, ἔνθα ἡ τῶν ζώντων χώρα, ἔνθα ἦχος ἑορταζόντων, ἔνθα εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία. Τοιαῦτα τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας ἄθλων τοῦ Αποστόλου διηγήματα, καὶ τοῦτο τέλος αὐτοῦ τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ καμάτων. Ὧν καὶ νῦν ἐν ἀγαλ-

impuris æquatis solo (erat enim homini errorem toto conatu fugare studium intensissimum) sacratas unico Deo ædes erexit. Qui autem profundis paulò antè inscitiæ tenebris involuti, hos divina per Evangelium notitia imbutos, regenitos, in filiorum Dei albumfecit referri. Tales demum fructus suo ubi repræsentâsset magistro, pulsa impietate, erectis templis, fixis aris, etiam consecratis, & tum presbyteris, tum diaconis ex fidelium cohorte, iis qui pręessent, constitutis, orthodoxæ fidei rationem illibatam tradidit. Nec satis ei hoc visum, nisi nunc è veteri, nunc è suiipsius codice, Christi singula aperiens, & veteris cum novo instrumento consensum pulcherrimum, & utriusq; ab uno Deo manantem simul veritatem ostenderet. Post tot tàm piè gesta, satur dierum in pace ad pacis Deum rędiit, humo in humũ, anima autem in manus eius, quod donavit, numinis trãsmissa, Eoq; migravit loci, ubi vivē-

λιάσει θεξίζει τὰ πράγματα, ὡς μετὰ Παύλου δύναϑαι λέγειν: τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα, ἐφ' οἷς τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανον ἀποκείμενον. Πλὴν ἀλλ' ἀκόλουθον οἶμαι τούτοις ἐπιμνησθῆναι, καὶ ὅθεν δὴ, καὶ ὅπως, καὶ ἐφ' ὅτῳ ἄρα τῶν χρόνων, ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον ἐξ Ἀχαΐας ἀνακομισθὲν, ὥς τι θεῖον θησαύρισμα, τῇ λαμπρᾷ, καὶ βασιλίδι τῶν πόλεων ἀποδίδοται. Διήει ἀπὸ τοῦ Σιρμίου ποτὲ πρὸς τὸν Ἴστρον Κωνστάντιος ὁ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου παῖς, τρίτος δὲ καθ' ἡλικίαν τῶν ἀδελφῶν. Καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἴστρου χρόνον οὐ βραχὺν στρατοπεδευσάμενος, ἤκουσε τοὺς πέραν τοῦ Ἴστρου Σαρβάρους μέλλειν ἐπιστρατεύειν τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ. Καὶ ὁ μὲν ὑποπτήξας μή τι κακὸν ἐν τῇ αὐτοῦ δράσωσι, πρὸς τὴν Θράκην εὐθὺς, καὶ τὸ Βυζάντιον ἤλαυνεν. Ἐν Ὀδρυσῷ δὲ χωρίῳ καταλαβόντι, ἔνθα πόλιν Ἀδριανὸς ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἀναστήσας, τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν τῷ τόπῳ δέδωκε, πρόσεισί τις τῶν ἐπισκό-

tium regio, ferientium sonis, gaudentium omnium sedes. Huiusmodi ferè sunt Apostoli pietatis nomine suscepta certamina, huiusmodi pro Christo finis laborum. Quorum iam modò lætabundus coacervans manipulos, Paulinum de se illud iustissimè prædicet, *bonum certamen certavi, cursum consummavi fidem servavi quæpropter est mihi corona iustitiæ reposita*. Atqui verò his proximum memoratu dignissimum opinor, ut unde, quomodo, & quo demum tempore Lucæ ex Achaia, divini instar thesauri, traductæ reliquiæ, & in splendidissima, principeq; urbium conditæ fuerint, referamus. A Sirmio quondam Constantius Constantini Magni filius natu maximus, Danubium usq; lustravit omnia. Cuius ad ripam aliquamdiu castrametatus, audivit ulteriores Barbaros Romanũ imperiũ hostiliter invasuros, Et submetuẽs, ne quid in sua ditione patrarẽt mali, Thraciã continuò, & Byzantium fertur incitatiùs.

πων ἦ, ὡς τι κομίζων δῶρον αὐτῷ χαριέστατον, τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, Ἀνδρέου, καὶ Λουκᾶ, ἐν Ἀχαΐᾳ τεθάφθαι μηνύων τὰ σώματα. Ὁ δὲ ἥσθη τε τῇ ἀγγελίᾳ, καὶ Ἀρτέμιον, ᾧ μάλα ἐχρῆτο, καὶ ὃν τῆς πρὸς Χριστὸν ἀγάπης ᾔδει διάπυρον ἐραστὴν, (μαρτυρεῖ τὸν ἔνθεον τούτου ἔρωτα τῷ ἀνδρὶ, ὁ ἐπὶ καιρῶν Ἰουλιανοῦ διὰ Χριστὸν ἆθλος, καὶ κίνδυνος) τοῦτον γοῦν τὸν οὕτω θερμὸν ὑπὲρ εὐσεβείας πνέοντα φίλον Ἀρτέμιον πρὸς τὴν τῶν σεπτῶν ἀνακομιδὴν σωμάτων αὐτίκα ἐκπέμπει. Καὶ γὰρ δὴ καὶ οὗτος ἦν Κωνστάντιος τά τε ἄλλα μέτριος, τὸν τε τρόπον ἐπιεικὴς, καὶ πολλῷ γε κομιδῇ τῷ περὶ τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν οἰκοδομὴν ἔρωτι κάτοχος. Ἐντεῦθεν καὶ πρὸς τῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πόλει, περὶ τὸν ἐκείνου τάφον, οἷα γέρας ἀποδιδοὺς τῷ πατρὶ, ναὸν ἐξ αὐτῶν κρηπίδων οἰκοδομεῖ μέγιστον. Οὗ δὴ καὶ Ἀρτεμίου τὰ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων ἐξ Ἀχαΐας ἀνακομίσαντος λείψανα, ἐν αὐτῷ τῷ θείῳ θυσιαστηρίῳ τῆς ἱερᾶς τραπέζης κατέθετο: Ἀνδρέου μὲν, ἐκ τῆς Πατρέων πόλεως, Λουκᾶ δὲ, ἐκ Θηβῶν

Hęrentiq; adhuc in Odrysarum regione, ubi Adrianus olim Romanorum imperator civitatem suo nomine extructam donavit, ex episcopis quidam gratissimi vice muneris, nunciat discipulorum Christi, Andreæ, & Lucę, apud Achæos sepulta cadavera. Nuntio gavisus ille, Artemium sibi in intimis amicorum, (Novit enim huius Christum erga amorem ignitum, quem secuti sub Iuliano conflictus verè divinum fecerunt, & testatissimum) Hunc, inquam, zelum adeò in pietate fervidum spirantem Artemium, ad sacra cadavera comportanda illico destinavit. Constantius enim cùm cætera modestus, & mitis fuit ingenio, tùm Ecclesias ædificandi studio totus afflatus videbatur. Quocirca in paterna civitate ad paternum tumulum, quasi defuncto honorarium daturus, ædes ab imis fundamentis struxit amplissimas; nec struxit modò, sed & Artemianas reliquias in mensæ earundem sacræ al-

τῆς Βοιωτίας μετενεχθέντος. Καὶ Τιμόθεον, τὸν ἐν τῷ χορῷ τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, οἷά τινα διαφανῆ ἀστέρα, πάλαι ἐκλάμψαντα, ἐξ Ἐφέσου ἀναφέρει τῆς Ἰωνίας, ὑπουργῷ καὶ αὖθις πρὸς τοῦτο, τῷ Ἀρτεμίῳ χρησάμενος. Ἀλλ᾽ εἶχε καὶ αὐτὸν ὁ τῆς ἱερᾶς τραπέζης θεῖος περίβολος, καθάπερ τι χρέος τοῖς συνεργάταις αὐτοῦ τῆς εὐσεβείας ἀποδοθέντα. Ἀλλὰ Τιμόθεος μὲν τοιαύτην ἔσχε τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ σώματος. Ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ θείου Λουκᾶ θαυματουργεῖται τὶ τοιοῦτον, λόγου, καὶ μνήμης ἄξιον. Ἀνατόλιος τὶς εὐνοῦχος εἷς τῶν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος τηνικαῦτα ὤν, πάθει δεινῷ σώματος κατάσχετος ἦν. Ὡς οὖν μεῖζον ἤδει τὸ πάθος, ἢ κατὰ τὴν τῶν ἰατρῶν τέχνην ἐδόκει, εὖ ἐκεῖνος εἰδὼς, ὅτι παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα, τῷ Θεῷ δυνατὰ, τῶν ἄλλων ἀφέμενος πάντων, ἐπὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ μαθητὴν Λουκᾶν καταφεύγει, καὶ τούτῳ βοηθῷ χρῆται κατὰ τῆς νόσου. Τῆς γὰρ σοροῦ, ἡ τὸν τίμιον αὐτοῦ συνεῖχε νεκρὸν, ἐπὶ τὸν ἅγιον ἤδη κομιζομένης ναὸν, ὃν ἐκ βάθρων αὐτῶν Κωνστάντιος ἤ-

tari ſacro locavit. Quarum illæ Andreæ è civitate Patrenſium, iſtæ autem Lucæ è Thebis Bœoticis tranſſumptæ ſunt. Et porrò Timotheum, qui olim Chriſti inter diſcipulos micantis in modum ſtellæ effulſit, ex Epheſo Ioniæ, opera eadem uſus Artemii, tranſferri curavit. Quem & ipſum auguſtæ menſæ divinum ſeptum, alicuius inſtar mutui, ſuis in fide cooperariis habuit appoſitum. Ita magnificè Timothei cadaver exceptum conditumq; . De Lucæ, autem tale quid miraculi non tacendum perhibetur. Anatolius ex eorum ordine ennuchus, qui regiis ea tempeſtate cubiculis prę fu erunt, gravi laboravit morbo. Cuius vim medica ubi facultate comperiſſet inſanabilem, & quæ tamen apud nos mortales impoſsibilia, Deo poſsibilia recogitâſſet, cæteris miſsis omnibus, ad Lucam Chriſti diſcipulum vertitur, huius unius ope morbum profligaturus. Nam cùm in ſacres ædes à Conſtantio pridem

γειρεν, οὗτος ὁ λεχθεὶς Ἀνατόλιος προσελθὼν, καὶ συνδιαβαστάσας τοῖς φέρουσι ταύτην, παραχρῆμα τοῦ πιέζοντος αὐτὸν ἀπολύεται πάθους. Καὶ ὁ ζῶν ἀπὸ τοῦ νεκροῦ τοιαύτης ἀπολαύσας εὐεργεσίας, οὐ διέλιπε παρ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν, τῷ τε Ἀποστόλῳ τὴν χάριν ὁμολογεῖν, καὶ τῷ δι' αὐτοῦ τοιαῦτα θαυματουργοῦντι Θεῷ. Οὕτω μὲν οὖν ἐκ Θηβῶν ἀνακομισθὲν τὸ πρῶτον τοῦ θειοτάτου σῶμα Λουκᾶ, ἐντιμίως ἄγαν, καὶ μεγαλοπρεπῶς, μετὰ Ἀνδρέου (φημὶ) καὶ Τιμοθέου, τῷ παρὰ Κωνσταντίου οἰκοδομηθέντι ναῷ κατατίθεται. Πολλὰ περὶ τὴν τῶν ἱερῶν λειψάνων κατάθεσιν, πίστεως ἔργα, καὶ πόθου ζέοντος, Κωνσταντίου ἐνδειξαμένου. Εἰ καὶ τοῖς τοῦ πονηροῦ πάγαις οὗτος μικρὸν ὕστερον ἁλοὺς (ὢ πτώματος ὀλεθρίου) τὴν θολερὰν, φεῦ, ἀναδέπλην τῶν Ἀρειανῶν ἐξέπιε δόγματος. Χρόνοις δὲ ἱκανοῖς ὕστερον, ὁ Ἰουστινιανὸς τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας παραλαβὼν, φιλοτιμότερον ὅσον περὶ τὰ ἱερὰ ταυτὶ τῶν Ἀποστόλων διατίθεται σώματα. Καὶ ἀργυρέῃ θήκῃ ταῦτα περιλαβὼν, παρ' αὐτῷ τῷ θείῳ θυσιαστηρίῳ μάλα θεοφι-

erectas libitina ferebatur, venerandum unà gestamen subiens Anatolius, ipso momento convaluit. Qua defuncti beneficentia vivus sanatus, non desiit exinde per totam vitam, & Apostolo gratias, & Deo, qui tam insigni Apostolum ornavit miraculo, referre. Ad hunc igitur modum sanctissimi Lucæ corpus è Thebis traductum, cum Andreæ, & Timothei illis, quàm honorificè splẽdideq; in Constantii templo repositum est. Multa iam tùm imperatore, in sacris reliquiis asservandis, & fidei non læsæ, & affectus verè æstuantis opera exhibente. Verùm non abhinc diu nassa impii irretitus (ô ruinæ eius exitium) turbidum, heu, & inebriantem Arianici dogmatis liquorem ebibit. Seriùs aliquantò Iustinianum penes erant Romana sceptra, qui usque adeò ad ambitionem hisce Apostolorum indulsit reliquiis, ut argentea theca inclusas, venerandas iuxta verandum piissimè locaret. Cui eidem

λῶς κατατίθεται, τὸ τίμιον (φημὶ) ἐν τημίῳ. Καὶ τράπεζαν μετὰ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ἡ θήκη τελεῖ. Μόνῳ δὲ τῶν Ἀποστόλων ὀνόματι ὁ νεὼς οὗτος προσαγορεύεται. Οὐ δὴ πάντες οἱ πιστοὶ συνιόντες, ἐπαινοῦσι τοῦτον ὡς μαθητὴν, ἀνευφημοῦσιν ὡς Εὐαγγελιστὴν, ὡς ἱερῶν ἱδρώτων τῷ θεσπεσίῳ κοινωνήσαντα Παύλῳ, διὰ παντὸς μακαρίζουσι, καὶ τοῦ ἐκεῖθεν μεταλαμβάνοντες ἁγιασμοῦ, χαρᾶς πληροῦνται πνευματικῆς. Χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

† †
†

altari, loco mensæ theca est. Ædes autem ipsæ, in quibus tot tanti pretii monumenta, de solis Apostolorum vocantur nominibus. Quò fideles omnes confluentes, hunc ut discipulum, ut Evangelistam, ut in sacris illis cum divino Paulo sudoribus parem, nunquam non celebrant, & ascita inde sanctimonia, spirituali gaudio gestiunt, perfunduntur. Gratia, & benignitate Domini nostri Iesu Christi, cui gloria in omne ævum.

Amen.

***